

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' SATISFACTION TOWARDS THE PERFORMANCE OF
MOR-DIN VILLAGE VOLUNTEER IN MUANG NA
SUB-DISTRICT, CHIANG DAO DISTRICT,
CHIANG MAI

ณภาพัฒน์ เตชะกิติกรกุล

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ชื่อเรื่อง

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' SATISFACTION TOWARDS THE PERFORMANCE OF
MOR-DIN VILLAGE VOLUNTEER IN MUANG NA
SUB-DISTRICT, CHIANG DAO DISTRICT,
CHIANG MAI

โดย

ณภาพัช เตชะกิติกรกุล

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์กิตติพงษ์ ไตริกรกุล)

วันที่ 17 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2557

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 18 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2557

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.วิรัชศักดิ์ ปรกติ)

วันที่ 06 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)

วันที่ 18 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2557

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 21 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2557

ชื่อเรื่อง	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา ประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางณภักษ์ เตชะกิติกรกุล
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์กิตติพงษ์ ไตรธิกุล

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่รับบริการจากการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 2) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และ 3) ระดับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรจากการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 87 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากจำนวนประชากร 111 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสามในสี่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 38 ปี โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยที่สุดคือ 22 ปี และมากที่สุดคือ 59 ปี เกือบสองในสามจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือนเฉลี่ย 56,408 บาทต่อปี มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 4 ไร่ มีลักษณะการทำการเกษตรโดยการปลูกพืชไร่ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเคยติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโดยตรง โดยหมอดินอาสาให้ความรู้และบริการในลักษณะกระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว

ผลการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในระดับปานกลางในด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร แยกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน 2) การสำรวจ

ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน 3) การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ และ 4) การวางแผนและแก้ไขปัญหาระบบทรัพยากรดินและน้ำ ร่วมกับชุมชน

ส่วนกิจกรรมด้านอื่นคือ 1) ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน 2) ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน และ 3) ด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยทุกประเด็น

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน ในประเด็น 1) การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน 2) การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน 3) เผยแพร่ความรู้ต่างๆ ในลักษณะต่างๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ 4) การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย 5) การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย 6) การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5) และ 7) การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช (พด.4)

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ประเด็น 1) การถ่ายทอดความรู้ผ่านหอกระจายข่าว การแจกเอกสาร ใบปลิว 2) การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน 3) การแนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ 4) การแนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืช ตามความเหมาะสมของดิน และ 5) การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ประเด็น 1) การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน และสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร 2) ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 3) การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหากับเกษตรกร 4) การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับถ่ายทอดความรู้ และบริการของหมอดิน 5) ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และ 6) ความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในระดับปานกลางในด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน และด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

Title	Farmers' Satisfaction Towards The Performance of Mor-Din Village Volunteer in Muang Na Sub-District, Chiang Dao District, Chiang Mai
Author	Mrs. Napaphat Taechakitikornkul
Degree of	Master of Science in Agricultural Extension
Advisory Committee Chairperson	Mr. Kittipong Towthirakul

ABSTRACT

The objectives of this study were to find out 1) personal and socio-economic characteristics of farmers who used the service of Mor-Din village volunteer; 2) farmers' satisfaction towards the performance of Mor-Din village volunteer; and 3) Level of their problems encountered and suggestions of farmers to improve the performance of Mor-Din village volunteer in Muang Na sub-district. Data were collected by means of interviewed 87 samples obtained from random sampling from the number of population of 111. Obtained data were analyzed by using the Statistical Package for the Social Science program

The findings showed that most of the respondents were male, 38 years old on average. The youngest respondent providing the data was 22 years old whereas the oldest was 59 years old. Almost two-thirds of the respondents were elementary school graduates. They had 4 family members on average and they earned a living by cropping and animal rearing. Their an average annual income was 56,408 baht and they had farming land are a of 4 rai on average. All of the respondents used to contact with or use the service of the village Mor-Din volunteer. They directly perceived the information about the village Mor-Din volunteer. He extended knowledge and services in the form of knowledge extension in the meeting or in some occasional trainings.

The results revealed that the respondents had a moderate level of their satisfaction towards working performance of the village Mor-Din volunteer in 4 aspects: 1) coordination on information between the village and staff of the Land Development Department; 2) survey of problems and needs of the villagers; 3) meeting on the presentation of data on soil and water resources; and 4) planning and problem-solving with the community on soil and water resources.

The respondents had a low level of satisfaction towards other activities as follows:

1) mutual activities with the Land Development Department; 2) activities on knowledge extension on land development; and 3) commitment and problem-solving. Also, they had a low level of satisfaction on the mutual activities with the Land Development Department in the following aspects; 1) the preparation of demonstration beds for growing plants suited to the soil conditions; 2) the preparation of demonstration beds for land development in order to be visited by farmers; 3) extension of various knowledge such as knowledge on soil and water conservation; 4) service on a simple analysis of fertilizer quality; 5) service on a simple analysis of soil sample; 6) the distribution of micro-organism activator for weeds elimination; and 7) the distribution of soil improvement substance mixed from natural matters suited to the growth of plants.

The respondents had a moderate level of satisfaction on the five aspects of the activities on knowledge extension of land development as the following: 1) knowledge extension through the village news tower and distribution of documents or flyers; 2) informing on current activities of the Land Development Department; 3) suggestions on methods of problem-solving on lacking of organic matter in the soil; 4) suggestions on the exploitation of land for cropping in conformity to the soil condition; and 5) giving consultation about problem-solving on soil conditions such as salted soil, sour soil and alkaline soil.

They had moderate level of satisfaction on the commitment and problem-solving in task implementation as follows: 1) the extension of knowledge on land development and support on production factor on land development; 2) reliability on the extension of knowledge of the village Mor-Din volunteer; 3) punctuality of an appointment for helping farmers to solve problems; 4) an appointment of the village Mor-Din volunteer on the invitation of farmers to use the services; 5) justice in problem-solving on the services of the village Mor-Din volunteer; and 6) the continuity in problem-solving and services the the village Mor-Din volunteer.

For problems encountered, it was found the respondents had a moderate level of activities on the preparation the preparation of information, the extension of knowledge on land development, mutual activities with the Land Development Department and the commitment and problem-solving in task implementation.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์กิตติพงษ์ ไตรศิริกุล อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ และ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จ ลุล่วงเป็นอย่างดี จึงกราบขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต6 และเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คุณรชัช เตชะกิติกรกุล รวมทั้ง ชานล เตชะกิติกรกุล ที่คอยเป็น กำลังใจด้วยดีตลอดมา และผู้อื่นที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้

คุณค่าอันพึงมีจากการวิจัยนี้ ขอบอบแด่ คุณครู อาจารย์ คุณแม่จุฑาทิพย์ คุณพ่อ สมปอง พงษ์ศักดิ์ศรี และขออุทิศแด่ผู้มีพระคุณในชีวิตคือ คุณปู่สะอาด คุณย่าจำปี พงษ์ศักดิ์ศรี และคุณตาจันทร์ แสงบุญเรือง ซึ่งได้ล่วงลับไปแล้ว

ณภาพัช เตชะกิติกรกุล

พฤษภาคม 2551

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขต และข้อจำกัดของการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	8
หมอดินอาสา	8
ความเป็นมา และความก้าวหน้าของหมอดินอาสา	8
ความหมายหมอดินอาสา	9
ประเภทของหมอดินอาสา	9
ความสัมพันธ์ของหมอดินระดับต่างๆ	10
หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	11
ทฤษฎีความคาดหวังและทฤษฎีความพึงพอใจ	16
ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีความคาดหวัง	16
ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ	17
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
ภาคสรุป	27
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	29

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
สถานที่ดำเนินการวิจัย	30
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือในการวิจัย	32
การทดสอบเครื่องมือ	33
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	34
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	34
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	35
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล	35
ลักษณะส่วนบุคคล	35
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	39
ลักษณะทางสังคม	41
ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	44
ความพึงพอใจด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร	44
ความพึงพอใจด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	45
ความพึงพอใจด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	49
ความพึงพอใจด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	53
ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร จากการรับบริการ	
จากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	56
ปัญหาด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร	56
ปัญหาด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	56
ปัญหาด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	61
ปัญหาด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	65
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	68
สรุปผลการวิจัย	68
ผลจากการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกร	68

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงาน ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	69
ผลการศึกษา ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร อภิปรายผลการวิจัย	71
ข้อเสนอแนะ	73
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	74
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	74
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	81
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	82
	93

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ	36
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอายุ	36
4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา	37
5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว	38
6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอาชีพเกษตรกรรมที่ทำในครัวเรือน	38
7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้ของครัวเรือน	39
8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร	40
9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะการทำการเกษตร	41
10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อหรือใช้บริการของ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	42
11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสา	43
12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะการให้ความรู้และบริการ ของหมอดินอาสา	44
13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการ ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร	46
14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการ ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ ด้านการพัฒนาที่ดิน	47
15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการ ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	50
16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการ ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหา ในการปฏิบัติงาน	54
17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับ บริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร	58

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับ บริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้าน การพัฒนาที่ดิน	59
19	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับ บริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	62
20	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับ บริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการ ปฏิบัติงาน	66

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

29

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีวิสัยทัศน์ว่า กรมพัฒนาที่ดิน เป็นองค์กรนำในการวางแผน และกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมเพื่อการผลิตและอนุรักษ์ดินและน้ำ และฟื้นฟูทรัพยากรที่ดินให้มีความสมบูรณ์ เพื่อเพิ่มผลผลิต และเป็นรากฐานของการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน มีพันธกิจในการดำเนินการคือ 1) กำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมเพื่อการผลิตและให้บริการข้อมูลเชิงพื้นที่ต่าง ๆ ที่ถูกต้องทันสมัย 2) พัฒนาและบริหารจัดการดินและน้ำให้เป็นฐานการเพิ่มผลผลิตพืชอย่างปลอดภัยและมั่นคง และ 3) วิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการดิน น้ำ ปืช ปุ๋ยอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ทางการเกษตรสู่เกษตรกรอย่างทั่วถึง โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อให้ทรัพยากรที่ดินสามารถเพิ่มผลผลิตมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยการอนุรักษ์ดินและน้ำและการปรับปรุงบำรุงดิน และ 2) เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนาที่ดินให้ชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาและ แก้ไขปัญหาทรัพยากรดินอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2547: 3)

จากพันธกิจและวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาแล้วนั้น เพื่อพิจารณาถึงอัตรากำลังข้าราชการของกรมพัฒนาที่ดินมีเพียง 2,000 คน ในขณะที่เกษตรกรผู้ใช้ที่ดินมีประมาณ 34 ล้านคน แล้วย่อมเป็นเหตุสุดวิสัยที่กรมพัฒนาที่ดินจะดูแล แนะนำให้เกษตรกรแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมได้ทั้งหมด กลวิธีในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม ส่วนใหญ่กรมพัฒนาที่ดินจะเน้นไปในการป้องกันมิให้ดินเสื่อมโทรมเกิดขึ้น โดยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร และผู้ใช้ประโยชน์จากที่ดินให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรดิน และรู้จักวิธีการป้องกันแก้ไขบำรุงรักษาสามารถลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ผ่านเครือข่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ องค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตลอดจนจัดหาอาสาสมัครผู้นำเกษตรกรในพื้นที่ที่เรียกว่า “หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” ไว้เป็นตัวแทน ตัวประสานรับและส่งข่าวสารความรู้ และเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีจากกรมพัฒนาที่ดิน (กรมพัฒนาที่ดิน, 2547: 4)

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ขยายการให้บริการด้านการวิเคราะห์ดิน พร้อมขยายและเสริมสร้างคุณภาพของ “หมอดิน” โดยปรับปรุงงานด้านหมอดินให้เป็นงานเชิงรุก จัดหาเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่จะใช้ในการถ่ายทอดความรู้ และให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั่วทุกจังหวัด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (2545-2549) รวมทั้งรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลผลิตและเทคโนโลยีการเกษตร โดยเน้นเพิ่มปริมาณผลผลิตและส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2547: 2) เพราะการใช้ดินอย่างไม่เหมาะสมทำให้เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อเกษตรกรประมาณ 30 ล้านคนทั่วประเทศ ได้แก่ ดินเสื่อมโทรมทำให้ผลผลิตต่ำ เกษตรกรมีรายได้น้อยยากจน ปัญหาดินถูกชะล้าง ปัญหาหน้าดินมีปัญหา เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินพรุ และดินทรายจัด ซึ่งจำเป็นที่เกษตรกรต้องได้รับความรู้และความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความรู้เข้าร่วมแก้ไข ซึ่ง “หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” ในฐานะตัวแทนรับและส่งข่าวสารความรู้ และเป็นตัวแทนถ่ายทอดเทคโนโลยีจากกรมพัฒนาที่ดินสู่เกษตรกร (กรมพัฒนาที่ดิน, 2539: 1) แต่ที่ผ่านมาการปฏิบัติงานของหมอดินอาสายังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินเพื่อถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารสู่เกษตรกร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหมอดินอาสาไม่สามารถเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการประเมินผลโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ปีงบประมาณ 2547 ระบุว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้อยละ 68.33 รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 3.11 เท่านั้นที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากกิจกรรมจากหมอดิน (กรมพัฒนาที่ดิน, 2547: 3) บ่งชี้ว่าการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านยังไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง เนื่องจากหมอดินขาดแคลนงบประมาณในการปฏิบัติงาน ขาดการวางแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ชุมชน ทำให้การปฏิบัติงานของหมอดินอาสา ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านในชุมชนได้ อาจทำให้ชาวบ้านไม่พึงพอใจการดำเนินงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะกระทบต่อพันธกิจ และผลสัมฤทธิ์ที่กรมพัฒนาที่ดินต้องการ ดังนั้นการศึกษาว่า โดยแท้จริงแล้วนั้น สิ่งที่เกษตรกรพึงพอใจอย่างไรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา อาจเกิดจากความสัมพันธ์กันในหลาย ๆ ด้านจากตัวเกษตรกรเอง ทั้งด้านสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม และเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของหมอดินอาสาว่า ปฏิบัติงานได้ตามหน้าที่ แก้ไขปัญหา

แนะนำ ประชาสัมพันธ์ได้เข้าถึงเกษตรกรมากขึ้นเพียงใด การศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา นั้น เจ้าหน้าที่หมอดินอาสา และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผู้บริหารงานระดับสูงของกรมพัฒนาที่ดินจะได้ทราบไว้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา หรือเป็นแผนงานในการปรับปรุงการทำงานของหมอดินอาสา ให้สอดคล้องกับสภาพของเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประสบความสำเร็จตามภารกิจ และสัมฤทธิ์ผลตามที่กรมพัฒนาที่ดินกำหนดไว้ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนของประเทศชาติต่อไป จึงต้องการศึกษาว่าเกษตรกรในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่เข้ามาใช้บริการจากหมอดินอาสา นั้น มีสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม อย่างไรบ้าง เกษตรกรมีความพึงพอใจอย่างไรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา รวมทั้งเกษตรกรพบกับอุปสรรคและ ปัญหา ก่อนและหลังจากการเข้ารับบริการจากหมอดินอาสาอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of the Research)

การวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ปัจจัยทางด้านส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่รับบริการจากการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
2. ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
3. ปัญหา ระดับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร จากการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

ผลการศึกษาครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานดังนี้

1. เป็นข้อมูลสำหรับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
2. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารหน่วยงานกรมพัฒนาที่ดินสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนด วางแผน และปรับปรุงการปฏิบัติของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และอาจนำผลของการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาเพื่อการค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขต และข้อจำกัดของการวิจัย

(Scope and Limitation of the Research)

ขอบเขตการวิจัยมีดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลา เดือน กันยายน-ตุลาคม ปี พ.ศ. 2549
3. การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ด้านความพึงพอใจ และปัญหาอุปสรรคในการใช้บริการจากหมอดินอาสา ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ข้อจำกัดในการวิจัยมีดังนี้

เกษตรกรในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาสามารถสื่อสารภาษาไทย เข้าใจในระดับหนึ่ง จำเป็นต้องมีล่าม หรือผู้ที่สามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นชาวเขาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definition of Terms)

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคลนั้น ๆ ได้แก่ ลักษณะเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพ ภูมิฐานะเดิม ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

ลักษณะเศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะทางด้านการประกอบธุรกิจ การประกอบอาชีพ หรืองานอื่นเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อันได้แก่ รายได้ รายจ่าย จำนวนพื้นที่ถือครอง สภาพการถือครองที่ดิน จำนวนแรงงานในครัวเรือน

ลักษณะทางสังคม หมายถึง ลักษณะ การติดต่อ พบปะ การดำเนินชีวิตในสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การติดต่อกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน การใช้บริการหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน การรับข่าวสารจากหมอดินอาสา ความถี่ในการรับข่าวสารจากหมอดินอาสา

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดที่เกษตรกรสำเร็จการศึกษาในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดภายในครัวเรือนของเกษตรกร

รายได้สุทธิ หมายถึง จำนวนเงินคิดเป็นบาทของครัวเรือนเกษตรกร โดยเป็นรายได้จากการประกอบอาชีพที่ได้รับสุทธิเฉลี่ยต่อปี ในช่วงเวลาที่บันทึกข้อมูล

การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง จำนวนครั้งที่มีการติดต่อสื่อสารด้านข้อมูลและข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร จากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ หรือจากผู้นำหมู่บ้าน กำนัน เพื่อนบ้าน เป็นต้น

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง จำนวนพื้นที่ถือครองของเกษตรกรเพื่อใช้ในการเกษตรกรรม ทั้งในส่วนของพื้นที่ตนเอง พื้นที่เช่า และพื้นที่ทำฟรี คิดหน่วยเป็นไร่

แรงงานในครัวเรือน หมายถึง แรงงานในภาคการเกษตรของครัวเรือน หน่วยเป็นคน

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมายถึง ประชาชนที่สมัครใจ และได้รับการคัดเลือกที่จะทำงานหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้าน มีหมอดินอาสา 1 คน เป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในหมู่บ้าน เพื่อร่วมช่วยเหลือดำเนินงานดูแลรักษาทรัพยากรดินท้องถิ่น

หน่วยพัฒนาที่ดิน หมายถึง หน่วยงานราชการที่มีการแบ่งส่วน และเขตรับผิดชอบของสถานพัฒนาที่ดิน และเป็นผู้ประสานการดำเนินการสรรหาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ละ 1 คน

เจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หมายถึง เจ้าหน้าที่ของทางสถานพัฒนาที่ดินที่เข้าปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อให้ความรู้ทางด้านการพัฒนาที่ดินและการเกษตรกรรม

การอนุรักษ์ดินและน้ำ หมายถึง การใช้ หรือการจัดการทรัพยากรดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สามารถทำการเกษตรได้ตลอดไป

การติดต่อกับหมอดินอาสา หมายถึง จำนวนครั้งของที่มีการติดต่อกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านของเกษตรกรในรอบปีที่ผ่านมา

การใช้บริการหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมายถึง การรับบริการจากหมอดินอาสาในด้านต่าง ๆ โดยมีหน่วยวัดเป็นความถี่ในการใช้บริการ และลักษณะการใช้บริการ

ความถี่ในการรับข่าวสารจากหมอดินอาสา หมายถึง จำนวนครั้งที่ให้เกษตรกรเข้ารับแลกเปลี่ยนข้อมูล บริการข่าวสารจากหมอดินอาสาในรอบปีที่ผ่านมา หน่วยเป็นครั้งต่อปี

การปฏิบัติงาน หมายถึง กิจกรรม และการปฏิบัติงานที่กรมพัฒนาที่ดินกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งหมอดินอาสาที่ได้รับแต่งตั้งหรือเป็นสิ่งที่หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านสมควรกระทำ

หน้าที่ หมายถึง ภาระผูกพันที่กำหนดขึ้นในตำแหน่งที่จะต้องปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากกรมพัฒนาที่ดินให้บรรลุอย่างดีที่สุด

การถ่ายทอดความรู้ หมายถึง การนำความรู้ ความเข้าใจ หรือวิธีการต่าง ๆ ในด้านการพัฒนา จากบุคคลหนึ่ง ถ่ายทอดสู่อีกบุคคลหนึ่ง ด้วยวิธีการต่าง ๆ

การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การนำข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ ใหม่ ๆ ที่รวบรวมได้ นำเสนอ และเผยแพร่ให้ผู้สนใจในข้อมูลนั้นทราบ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือเพื่อการแก้ไข และป้องกัน ได้ทันทั่วถึง

ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ในการช่วยเหลือเกษตรกร แก้ไข ให้คำแนะนำ และการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างสุดความสามารถ โดยไม่นิ่งเฉย ดูดาย

ความสามารถในการแก้ไขปัญหา หมายถึง คุณสมบัติที่สามารถแก้ไข คัดแปลง หรือทำให้ดีขึ้นจากเดิม หรือจากสิ่งที่ประสบอยู่

ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกของเกษตรกรที่มีความพอใจหรือไม่พอใจ ต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในด้านต่างๆ คือ การจัดทำศูนย์

ข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน การถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน การร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน และการประชาสัมพันธ์บริการของหมอดินอาสา ซึ่งสามารถวัดได้จากคะแนนที่ผู้ให้ข้อมูลให้ตามข้อความที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และกำหนดคะแนนตามคำตอบของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ พึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน พึงพอใจมาก 4 คะแนน พึงพอใจปานกลาง 3 คะแนน พึงพอใจน้อย 2 คะแนน และพึงพอใจน้อยที่สุด 1 คะแนน

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในพื้นที่ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความกระจ่างและสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. หมอดินอาสา
2. ทฤษฎีความคาดหวังและทฤษฎีความพึงพอใจ
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หมอดินอาสา

ความเป็นมา และความก้าวหน้าของหมอดินอาสา

กรมพัฒนาที่ดิน (2544: 40) รายงานไว้ว่า “หมอดินอาสา” เกิดขึ้น จากนโยบายกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เนื่องจากเจ้าหน้าที่ และนักวิชาการของกรมพัฒนาที่ดินมีไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกรในด้านการให้ความรู้ และการส่งเสริมทางด้านวิชาการในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างยั่งยืน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ให้นโยบายในการจัดตั้งโครงการ “หมอดินอาสา” ประจำหมู่บ้าน เพื่อให้รองรับกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน และน้ำที่เร่งด่วนของเกษตรกรในพื้นที่ และเพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับความรู้ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งมีหมอดินอาสาเป็นผู้ประสานงานกับกรมพัฒนาที่ดิน โดยใช้หลักการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างยั่งยืน และสามารถให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้าน จากการดำเนินงานจัดตั้งหมอดินอาสาที่ผ่านมาโดยเริ่มทำการให้ความรู้ฝึกอบรมผู้นำเกษตรกร ทำการคัดเลือกผู้นำเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน เข้ารับการอบรมหมู่บ้านละประมาณ 8-10 คน โดยเริ่มอบรมตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และจาก

รายงานประจำปี 2548 กรมพัฒนาที่ดิน (2548: 25) ได้รายงานด้านการพัฒนาหมอดินอาสาไว้ว่า กรมพัฒนาที่ดินมีแผนที่จะพัฒนาหมอดินอาสาให้มีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยอบรมหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 60,000 ราย ซึ่งได้ดำเนินการ อบรมไปแล้วจำนวน 60,340 ราย และอบรมหมอดินอาสาประจำตำบลไปแล้ว 7,170 ราย เพื่อเป็นวิทยากรและที่ปรึกษาด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในตำบล หมู่บ้าน และให้หมอดินอาสาประจำตำบลสร้างจุดเรียนรู้ และเป็นศูนย์บริการงานพัฒนาที่ดินประจำตำบลเพื่อขยายผลในการเพิ่มผลผลิตต่อไป

ความหมายหมอดินอาสา

กรมพัฒนาที่ดิน (2538: 1) ได้สรุปความหมายหมอดินอาสาไว้ว่า “หมอดิน” เป็นภาพพจน์ของเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินที่ต้องอาศัยหลักและเทคโนโลยีทางวิชาการ เพื่อแก้ไขปัญหาคูณภาพดินเสื่อมโทรม (โรคของดิน) ซึ่ง “หมอดินอาสา” “หน่วยหมอดินเท้าเปล่า” “หมอดินเคลื่อนที่” และ “โรงพยาบาลหมอดิน” คือรูปแบบของกลวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและประชาสัมพันธ์งานของกรมให้ถึงมือเกษตรกรเป้าหมายอย่างเป็นระบบ

ประเภทของหมอดินอาสา

กรมพัฒนาที่ดิน (2538: 2-3) ได้จำแนกประเภทของหมอดินอาสา ดังนี้

1. หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ได้แก่ เกษตรกรหมอดินอาสา มี 65,000 คน (หมู่บ้านละ 1 คน)
2. หมอดินอำเภอ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ทุกคนของหน่วยพัฒนาที่ดิน มี 529 คน จำนวน 198 หน่วยพัฒนาที่ดิน 1 หน่วย รับผิดชอบ 20 หมู่บ้าน
3. หมอดินเคลื่อนที่ ได้แก่ หน่วยผสมระหว่างเจ้าหน้าที่จากฝ่ายวิชาการ ฝ่ายสำรวจและจำแนก และผู้เชี่ยวชาญจากฝ่ายอื่น ๆ ของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต มี 12 หน่วย โดย 1 หน่วย รับผิดชอบ 30 หมู่บ้าน
4. โรงพยาบาลหมอดินเคลื่อนที่ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินเคลื่อนที่ ของกองวิเคราะห์ดินมี 12 หน่วยปฏิบัติการ ฝ่ายวิเคราะห์ดินในสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4, 5, 6 และ 12 แต่ละหน่วยจะรับผิดชอบวิเคราะห์ดินจำนวน 2,000 ตัวอย่าง

ความสัมพันธ์ของหมอดินระดับต่าง ๆ

กรมพัฒนาที่ดิน (2538: 4) ได้ให้ความสัมพันธ์ของหมอดินในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ภายหลังจากการได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แล้ว และได้ไปดำเนินการแนะนำเผยแพร่ความรู้แก่เพื่อนบ้าน ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต ตลอดจนรับฟังและส่งข่าวสาร จากภาครัฐไปยังเกษตรกรในหมู่บ้าน และรับฟังปัญหาและความต้องการจากเกษตรกรในพื้นที่ หรือการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาทรัพยากรดิน ในท้องถิ่นที่เกินขีดความสามารถ จะแจ้งให้กับเจ้าหน้าที่หมอดินเท้าเปล่าทราบและพิจารณาดำเนินการ

2. เจ้าหน้าที่หมอดินอำเภอ (หมอดินเท้าเปล่า) รับฟังปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่ส่งผ่านหมอดินอาสาเข้ามาเพื่อไปดำเนินการแก้ไข หรือจัดหาวัสดุบางประการ ให้บริการแก่เกษตรกรต่อไป นอกจากนี้จะให้คำแนะนำเบื้องต้นระดับหมู่บ้านตามกลุ่มชุดดินและในบางพื้นที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจะตรวจสอบ วิเคราะห์ดิน ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรได้ เนื่องจากต้องใช้เทคนิควิชาการที่เกินขีดความสามารถ ก็จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทีมหมอดินเคลื่อนที่ให้เข้าไปแก้ไขปัญหา หรือสะท้อนขึ้นไปเป็นลำดับชั้น

3. ทีมหมอดินเคลื่อนที่ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายสำรวจและฝ่ายวิชาการของสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต หลังจากรับปัญหาและความต้องการจากเจ้าหน้าที่หมอดินเท้าเปล่าแล้ว จะเข้าไปตรวจสอบสภาพและวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือและวิธีการที่ละเอียดกว่า แล้วให้คำแนะนำค่อนข้างละเอียดระดับไร่นาของเกษตรกรตามกลุ่มชุดดิน หรือชุดดินในส่วนของปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น หมอดินเคลื่อนที่จะแจ้งให้ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต เพื่อจัดแผนไปแก้ไขปัญหา หากเกินขีดความสามารถจะแจ้งให้ส่วนกลาง หรือกรมพัฒนาที่ดิน ทราบและพิจารณาแก้ไขต่อไป สำหรับบางแห่งบางจุดจำเป็นต้องวิเคราะห์ดินอย่างยุ่งยากซับซ้อน และต้องใช้เครื่องมือที่มีความละเอียด นักวิชาการจะแจ้งให้โรงพยาบาลหมอดินเคลื่อนที่ หรือหน่วยวิเคราะห์ดิน กองวิเคราะห์ดิน หรือฝ่ายวิเคราะห์ดินในสำนักพัฒนาที่ดินเขต 4, 5, 6 และ 12 ทราบ และเข้าช่วยเหลือ

4. โรงพยาบาลหมอดินเคลื่อนที่ โดยหน่วยวิเคราะห์ดินเคลื่อนที่ กองวิเคราะห์ดิน หรือฝ่ายวิเคราะห์ดิน ในสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4, 5, 6 และ 12 จะจัดทีมนักวิเคราะห์ดินพร้อมอุปกรณ์การวิเคราะห์ดินที่มีประสิทธิภาพ จะเข้าไปช่วยเหลือให้บริการในจุดที่มีปัญหาดังกล่าวแล้วให้คำแนะนำอย่างละเอียดระดับไร่นารายแปลง และในบางกรณีจำเป็นต้องวิเคราะห์ดินอย่างยุ่งยากซับซ้อน โดยเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในห้องปฏิบัติการ โรงพยาบาลหมอดิน

เคลื่อนที่ จะส่งตัวอย่างเข้ามาวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการในส่วนกลาง กองวิเคราะห์ดิน หรือฝ่ายวิเคราะห์ดินในสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4, 5, 6 และ 12

หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

กรมพัฒนาที่ดิน (2538: 7-11) ได้ให้ความหมาย คุณสมบัติ บทบาท หน้าที่ ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านดังนี้

“หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” คือ ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกและสมัครใจ ตลอดจนมีความเหมาะสมที่จะทำงานหมอดินอาสา 1 หมู่บ้าน มีหมอดินอาสา 1 คน จะเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดินในหมู่บ้าน ร่วมช่วยเหลือดำเนินงานดูแลรักษาทรัพยากรดินท้องถิ่น

คุณสมบัติของหมอดินอาสา

- 1) ไม่จำกัดเพศ อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี
- 2) มีความสมัครใจและเหมาะสมที่จะทำงานเป็นหมอดินอาสา
- 3) มีความรู้อ่านออกเขียนได้
- 4) มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน
- 5) มีความสนใจในงานพัฒนาที่ดิน
- 6) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
- 7) เคยผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินจากกรมพัฒนาที่ดิน

หมายเหตุ: ในการคัดเลือกหมอดินอาสา ไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติครบทุกข้อ และให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้ที่ได้รับมอบหมายทำการคัดเลือก

บทบาทหน้าที่หมอดินอาสา มีดังนี้

- 1) เป็นตัวแทนของหมอดินเท้าเปล่า และกรมพัฒนาที่ดินประจำหมู่บ้าน
- 2) เป็นผู้แจ้งข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดินแก่เพื่อนบ้านในเขตรับผิดชอบ เช่น
  - 2.1) นัดหมายเพื่อนบ้านมารับการถ่ายทอดความรู้และบริการ
  - 2.2) แจ้งข่าวความเคลื่อนไหวในกิจกรรมการพัฒนาที่ดิน
  - 2.3) แจกเอกสารแผ่นพับ ดิดโปสเตอร์หรือนำเทป (วิชาการ) ออกรายการในหอกระจายเสียง

3) เป็นผู้รับข่าวสารด้านการพัฒนาที่ดินจากเพื่อนบ้าน ความต้องการในการแก้ไขปัญหาดิน ตลอดจนบันทึกผลการปฏิบัติงานแต่ละเดือนตามแบบฟอร์ม มส.3 ส่งสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด

- 4) เป็นผู้ให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้และชักชวนเพื่อนบ้านในเรื่องการพัฒนาที่ดินต่าง ๆ
- 5) เป็นผู้ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดินที่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดทำแปลงสาธิตและการแจกจ่ายวัสดุ พืชพรรณ เป็นต้น (เป็นบางพื้นที่และบางคน)
- 6) เป็นผู้ประสานงานด้านการพัฒนาที่ดินระหว่างเกษตรกรในหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่หมอดินเท้าเปล่า

กิจกรรมที่หมอดินอาสาควรปฏิบัติ

กรมพัฒนาที่ดิน (2538: 12) ได้กำหนดกิจกรรมที่หมอดินอาสาควรปฏิบัติ มีดังนี้

1. การจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้าน คือ

- 1) สำรวจข้อมูลปัญหาและความต้องการในหมู่บ้าน มีครัวเรือนที่ทำนากีไร้อยู่ ครัวเรือนที่ทำไร่อื่นๆกี่ไร่ ปัญหาการเกษตรที่พบ เป็นต้น
- 2) ประชุมนำเสนอข้อมูลปัญหาทรัพยากรดินและน้ำของหมู่บ้าน และวางแผนร่วมกับชุมชน กรรมการหมู่บ้าน
- 3) จัดส่งข่าวสารปัญหาทรัพยากรดินและน้ำ และความต้องการในการพัฒนาที่ดินของหมู่บ้านให้เจ้าหน้าที่หมอดินเท้าเปล่า

2. การถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน ตามปัญหาของชุมชน

- 1) ถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น เกษตรกรผู้ทำนา ผู้ทำไร่ ผู้ทำสวนผลไม้ ให้มีความรู้ต่าง ๆ ดังนี้
  - 1.1) แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน การใช้ปุ๋ย
  - 1.2) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินที่ดินมีสภาพการชะล้างพังทลายของผิวหน้าดิน
  - 1.3) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ
  - 1.4) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินเค็ม (ถ้ามี)
  - 1.5) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว (ถ้ามี)
  - 1.6) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินพรุ (ถ้ามี)
  - 1.7) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินตื้น (ถ้ามี)
  - 1.8) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินลูกรัง (ถ้ามี)
  - 1.9) แนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินทรายจัด (ถ้ามี)

หมายเหตุ: กิจกรรมแนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาดินตั้งแต่ ข้อ 1.4) –1.9) อาจเป็นเพียง 1-2 ปัญหาดินที่พบในท้องถิ่นเท่านั้น

2) ถ่ายทอดโดยการจัดนิทรรศการ หรือการสาธิต

3) ถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ หอกระจายข่าว ฯลฯ

3. งานร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ดินอาจได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่หมอดินอำเภอ

- 1) การจัดทำแปลงสาธิตการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 2) การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด (ถ้ามี)
- 3) การจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่ดินเค็ม (ถ้ามี) (เฉพาะภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
- 4) การจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่ดินเปรี้ยว (ถ้ามี) (เฉพาะในภาคกลางและภาคใต้)
- 5) การจัดทำแปลงสาธิตในพื้นที่ดินพรุ (ถ้ามี) (เฉพาะในภาคใต้และจังหวัดนราธิวาส)
- 6) การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน (ถ้ามี)
- 7) การจัดหาพันธุ์พืชคลุมดินบำรุงดินจากเกษตรกรในพื้นที่ (ถ้ามี)
- 8) การแจกจ่ายสารตัวเร่งการทำปุ๋ยหมัก (ถ้ามี)
- 9) การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุมดิน (ถ้ามี)
- 10) การแจกจ่ายพันธุ์พืชบำรุงดิน (ถ้ามี)
- 11) การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ถ้ามี)
- 12) การแจกจ่ายหินปูนบดแก้ดินเปรี้ยวในพื้นที่แปลงสาธิต (ถ้ามี) (เฉพาะในพื้นที่ดินเปรี้ยวภาคใต้)

4. งานประชาสัมพันธ์

- 1) แนะนำหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานในพื้นที่ตลอดจนการใช้บริการจากหน่วยงานกรมพัฒนาที่ดิน และหมอดินระดับต่าง ๆ
- 2) แจกเอกสารแผ่นพับ
- 3) ติดโปสเตอร์ในหมู่บ้าน
- 4) นำเทพ (ความรู้) ที่ได้จากเจ้าหน้าที่ออกรายการตามหอกระจายข่าว

5. งานอื่นๆ

- 1) นัดประชาชนมารับการแนะนำความรู้ และบริการจากเจ้าหน้าที่หมอดินเท้าเปล่า กรมพัฒนาที่ดิน
- 2) ช่วยเหลือประสานงานกับเจ้าหน้าที่หมอดินเท้าเปล่าในการเข้ามาดำเนินการในหมู่บ้าน

6. การรายงานผล

หมอดินอาสา เมื่อได้ดำเนินการช่วยเหลือปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ให้บันทึกผลการปฏิบัติงานเป็นรายเดือนตามแบบฟอร์ม มส.3

ผลประโยชน์และสิ่งตอบแทนที่หมอดินได้รับ

- 1) ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรหมอดินอาสา (โดยหน่วยราชการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการฝึกอบรมและจะมีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ทุกปี) และหนังสือรับรองความสามารถจากกรมพัฒนาที่ดิน
- 2) ได้รับแจกอุปกรณ์และสัญลักษณ์หมอดินอาสา
- 3) ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นหมอดินอาสา (อย่างเป็นทางการ) ของกรมพัฒนาที่ดิน
- 4) ได้รับสิทธิอื่นๆ เท่าที่จำเป็น เช่น ปังจ่ายการผลิตและผลผลิตจากการเข้าร่วมทำแปลงสาธิตที่ได้รับมอบหมาย และจากกิจกรรมที่ต้องดำเนินงานในงานโครงการที่ต้องให้บริการแก่เกษตรกรอยู่แล้ว เช่น บ่อน้ำประจำไร่นา สารตัวเร่งทำปุ๋ยหมัก หินปูนฝุ่น หมอดินอาสาจะเป็นกลุ่มบุคคลแรกที่จะได้รับการพิจารณาให้บริการเป็นลำดับแรก
- 5) สิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ในลักษณะเงินเดือนประจำไม่มี แต่จะมีสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงินทางอ้อมในแง่เข้ามารับจ้างดำเนินงานบางกิจกรรมให้กับกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การจัดทำแปลงสาธิตต่าง ๆ (โดยใช้ค่าจ้างชั่วคราวรายวันจากกิจกรรมแปลงสาธิตว่าจ้าง) ซึ่งจำเป็นเฉพาะบางคนที่ได้รับมอบหมายหรือสมัครใจเข้าร่วมเท่านั้น
- 6) นอกจากนี้ยังมีสิ่งตอบแทนอื่น ๆ (ที่ไม่เป็นตัวเงิน) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความยอมรับของคนในหมู่บ้าน ในฐานะที่เป็นตัวแทนของคนในหมู่บ้านที่ประสานงานกับกรมจนสามารถผลักดันงานของกรมที่เป็นรูปธรรม เช่น งานหมู่บ้านพัฒนาที่ดิน แหล่งน้ำขนาดเล็ก คุกคลองส่งน้ำมาลงในหมู่บ้าน

การหมดวาระและการเปลี่ยนตัวหมอดินอาสา

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) ย้ายไปอยู่หมู่บ้านอื่น (แม้ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านก็ตาม)
- 4) ชาวบ้านส่วนใหญ่หมดศรัทธา หรือเห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติงานได้
- 5) ไม่มีเวลาปฏิบัติงาน

(หมายเหตุ: หลักเกณฑ์นี้ใช้เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวหมอดินอาสา)

ประโยชน์ของหมอดินอาสา

กรมพัฒนาที่ดิน (2538: 13) กล่าวถึง ประโยชน์ของหมอดินอาสาไว้ดังนี้

เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากการใช้บริการของหมอดินอาสา ดังนี้

1. เกษตรกรทราบว่าดินในพื้นที่ของตนเองหรือหมู่บ้านของตนเองเป็นดินชนิดใด มีปัญหาอะไรบ้าง
2. ทราบว่าดินของตนเองควรปลูกพืชอะไร และไม่ควรปลูกอะไร
3. หากเกษตรกรต้องการปลูกพืชชนิดนั้น ๆ ควรใช้ปุ๋ยสูตรใด จำนวนเท่าไร
4. ได้รับการบริการวิเคราะห์ดินตรวจสอบคุณภาพปุ๋ยและดินอย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
5. เกษตรกรได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับวิธีการใช้ที่ดิน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน และอื่น ๆ ที่ท่านสงสัย หรือมีปัญหา
6. ตัวเกษตรกรหรือแม้แต่หมู่บ้านของตนเอง จะได้รับคำแนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชไว้ใช้ในการวางแผนการผลิตของตัวเอง
7. เกษตรกรได้รับแจ้งปัจจัยการผลิตที่หายาก เช่น เมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน บำรุงดิน สารเร่งปุ๋ยหมัก และอื่น ๆ

ทฤษฎีความคาดหวัง และทฤษฎีความพึงพอใจ

ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีความคาดหวัง

สุรางค์ จันทร์ธอม (2529) อ้างใน ปรีชา ภูระหงษ์ (2541: 24) กล่าวว่า ความคาดหวัง (expectation) หมายถึง ความเชื่อว่าสิ่งใดน่าจะเกิดขึ้นและสิ่งใดไม่น่าจะเกิดขึ้น ความคาดหวังจะเกิดขึ้นตรงตามความเชื่อที่คาดการณ์ล่วงหน้าหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน ส่วน ศรีนิตย์ บุญทอง (2521) อ้างใน ปรีชา ภูระหงษ์ (2541: 24) ได้อ้างแนวคิดของ Murray ให้ความหมายของความคาดหวัง ว่าหมายถึง ระดับผลงานที่บุคคลกำหนด หรือคาดหวังว่าจะทำได้ เมื่อให้บุคคลอื่นทำงานที่ตนเคยทำ ความคาดหวังเป็นระดับเป้าหมายที่บุคคลกำหนดไว้ในการทำงานแต่ละครั้งและปรารถนาจะไปให้ถึงเป้าหมาย บุคคลจะรู้สึกประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ในการไปให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับระดับความยากหรือความง่ายของงานนั้น ถ้าเป็นงานที่ง่ายเกินไปความสำเร็จก็ไม่มี ความหมาย แต่ในทางตรงกันข้ามงานที่ยากมาก ๆ เพราะผู้ทำก็จะไม่คิดว่าเป็นความล้มเหลว ดังนั้นความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวจะเกิดขึ้นเมื่อทำงานในระดับกลาง ๆ สิทธิโชค วรานุสันติ (2519) อ้างใน ปรีชา ภูระหงษ์ (2541: 26) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความคาดหวังว่า ความคาดหวังมิได้จำเพาะเจาะจงที่การกระทำอย่างเดียว แต่รวมไปถึงแรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึก ทักษะคติ และค่านิยมอีกด้วย ทั้งนี้ความคาดหวังในบทบาท เป็นเรื่องที่สมาชิกของกลุ่มรับรู้หรือตั้งความหวังว่าบุคคลที่ครอบครองสถานภาพอยู่ ควรกระทำ หรือมีแรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึก ทักษะคติ หรือค่านิยมอย่างไร เช่น คนที่อยู่ในสถานภาพครู ควรกระทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ควรมีความต้องการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนและช่วยเหลือเด็กทุกคน ควรมีความเชื่อในวิชาความรู้ที่ตนสอน ควรมีทักษะคติที่ดีต่ออาชีพ และควรมีค่านิยมมีความเมตตาปราณีต่อเด็กนักเรียนทุกคน เป็นต้น

ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

White อ้างใน นิคม พรหมย้อย (2529: 11) กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคล เป็นความรู้สึกส่วนตัวของบุคคล ในขณะที่ วรรณมณี เจริญการ (2545: 9) กล่าวว่า ความพึงพอใจ (satisfaction) คือ ทักษะคติอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบ ว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยทางอ้อมโดยการวัดความคิดเห็น

ของบุคคลเหล่านั้น และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงจะสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538: 600) กล่าวว่า “พึง” เป็นคำช่วยกริยาอื่น หมายความว่า “ควร” เช่น พึงใจ หมายความว่า พอใจ ชอบใจ และคำว่า “พอ” หมายความว่า เท่าที่ต้องการ เต็มความต้องการ ถูกชอบ เมื่อนำคำสองคำมาผสมกัน พึงพอใจ จะหมายถึง ชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Wolmam (1973) อ้างใน อมรลักษณ์ ปรึกษาหาญ (2535: 21) กล่าวถึง ความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกที่ได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหวังและความต้องการ เช่นเดียวกับ ปภาวดี ดุลยจินดา (2535: 503-532) ที่กล่าวว่า ความพอใจในงานเป็นทัศนคติอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นเฉพาะในบุคคลเพียงคนเดียว และความพอใจในงานเกี่ยวกับปัจจุบันและสิ่งที่ผ่านไปในอดีต คนที่ทำงานจะต้องตัดสินใจระดับความพอใจของตนจากประสบการณ์และสิ่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเป็นเกณฑ์ และไม่ว่าจะเป็นคนระดับไหนการทำงานเปรียบประดุจโครงสร้างและหล่อหลอมชีวิตให้มีคุณค่าอยู่เสมอ ความพึงพอใจในงานช่วยเสริมความรู้สึกมีคุณค่าให้แก่คนทำงานได้ นอกจากนั้นการทำให้คนทำงานมีความพอใจยังช่วยลดโอกาสเป็นปฏิปักษ์ต่องานของคนทำงานด้วย ในขณะที่ เพิ่มศักดิ์ วิทยาภรณ์ (2542: 8) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่สามารถลดความตึงเครียดของมนุษย์ให้น้อยลงและความตึงเครียดนี้มีผลจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากก็จะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง เมื่อใดความต้องการได้รับการตอบสนองความตึงเครียดก็จะน้อยลงหรือหมดไปทำให้เกิดความพึงพอใจ

วรรณณี เจริญการ (2545: 10) สรุปว่า ความพึงพอใจ เป็นการแสดงความรู้สึกดีใจ ยินดีของเฉพาะบุคคลในการตอบสนองความต้องการในส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยเหล่านั้นสามารถสนองความต้องการของบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจได้อย่างเหมาะสม และเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่จะเลือกปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ

นิรมล คำพะชิก (2541: 20) กล่าวถึง ทฤษฎีของ A.H. Maslow เป็นทฤษฎีที่มีชื่อเสียงที่สุด Maslow ได้ตั้งสมมุติฐานแห่งสิ่งจูงใจจากความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว จะมีความต้องการอื่นเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ได้จากการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจอีกต่อไป แต่ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองนั้น จะเป็นสิ่งจูงใจแทน Maslow ได้ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์จากระดับต่ำถึงระดับสูงไว้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ
4. ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง
5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง
6. ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ
7. ความต้องการทางสุนทรียะ

Maslow อ้างใน บุญสม วราเอกศิริ (2535: 93-94) ตามแนวความคิดใหม่ ได้แบ่งความต้องการทั้ง 7 ขั้นตอน ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ความต้องการขั้นต่ำหรือความต้องการเนื่องจากการขาดหรือไม่มี (deficiency need) ซึ่งต้องตอบสนองต่อปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่อง

2. ความต้องการขั้นสูง หรือความต้องการพัฒนา (growth need) เป็นความต้องการที่เนื่องมาจากการแสวงหา ถ้าความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองเพียงพอ มนุษย์ก็จะพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นคนที่สามารถใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ จะเป็นผู้คำนึงถึงตัวปัญหามากกว่าตัวบุคคล เพราะตนเองได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่ำอย่างเต็มที่แล้ว ซึ่งเป็นผู้ที่มีมองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าในตนเอง ตลอดจนมีความนับถือในตนเอง

ความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ วรรณณี เจริญการ (2545: 11) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีของ Maslow ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย และได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ขบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุดและเกิดจนตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความพึงพอใจที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ตามความสำคัญ (hierarchy of need) กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง

จากแนวคิดพฤติกรรมโดยหลักเงื่อนไขการเสริมแรงบวกของ Skinner ได้พัฒนาเป็น ทฤษฎีการจูงใจ ที่เรียกว่า “ทฤษฎีการเสริมแรง” (reinforcement theory) โดยแนวคิดทั่ว ๆ ไปของ ทฤษฎีนี้ คือ พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงจะเกิดขึ้นซ้ำๆ ทฤษฎีนี้จะอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ รากฐานของทฤษฎีจะอยู่บนปัจจัยพื้นฐาน 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะมีลักษณะที่ไม่มีปฏิกิริยาอะไรเลย และพยายามปรับความสัมพันธ์ระหว่างแรงผลักดันที่เกิดขึ้นกับเขาและผลผลิตของเขา

ประการที่ 2 ทฤษฎีนี้ยังไม่เห็นด้วยกับการอธิบายพฤติกรรมในลักษณะที่ว่า พฤติกรรมจะอยู่บนพื้นฐานของความต้องการ หรือเป้าหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะว่า ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความต้องการดังกล่าวนั้นไม่อาจจะสังเกตได้ และยากแก่การวัด จุดรวมความสนใจของทฤษฎีนี้จะอยู่ที่พฤติกรรมโดยตัวของมันเองที่อาจจะสังเกตได้

ประการที่ 3 ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งค่อนข้างถาวรที่เกิดมาจากพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงหรือประสบการณ์ การเสริมแรงที่เป็นไปอย่างเหมาะสมนั้น น่าจะเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมที่ต้องการสูงขึ้น และความน่าจะเป็นของการแสดงออกของพฤติกรรมที่ไม่ต้องการจะลดลง

มัลลิกา เกื้อปัญญา (2542: 19) กล่าวว่า ความพึงพอใจที่เกิดจากความสนใจและทัศนคติต่อบุคคลที่มีคุณภาพและลักษณะสภาพของกิจกรรม ความพึงพอใจจะประกอบด้วยความรู้สึก 2 แบบ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ

ความรู้สึกในทางบวก คือ ความรู้สึกอาจเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้จะเป็นความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อน และความสุขนี้ก็มีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่นๆ

ความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกทางบวก และความสุขมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน และระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้ เรียกว่า “ระบบความพอใจ” โดยความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ ความพอใจสามารถแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกทางบวกแบบต่าง ๆ ได้ และความรู้สึกทางบวกนี้ ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดความพอใจเพิ่มขึ้นอีกได้

ชลทิพย์ มาลากุล (2526) อ้างใน มัลลิกา เกื้อปัญญา (2542: 19) ได้เสนอแนวคิดในเรื่องของความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพไว้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สามารถศึกษาได้ชัดเจน เมื่อแยกออกเป็น การตอบรับ (response) และปฏิกิริยา (reaction) ของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ปฏิกิริยาต่อสภาพแวดล้อม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพหรือสรีระ ซึ่งสามารถวัดได้ง่าย เช่น การเปลี่ยนแปลงการเต้นของหัวใจ ในขณะที่การตอบรับ หมายถึง การรับรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งรวมเรียกว่า การตอบรับทางสังคมจิตวิทยาและพฤติกรรม (social-psychological and behavioral response) ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการตอบรับในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ 1) ลักษณะของบุคคลผู้ตอบรับสภาพแวดล้อม 2) ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพทำให้เกิดการตอบรับ 3) การรับรู้ของบุคคล 4) การประเมินสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น 5) ความพอใจในสภาพแวดล้อม และ 6) พฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากสภาพแวดล้อม ปัจจัย 2 ปัจจัยแรกเป็นสิ่งที่ป้อนเข้าระบบ โดยลักษณะของบุคคลรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ด้านประชากรศาสตร์ พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และรูปแบบวงจรชีวิต ส่วนปัจจัย 4 กลุ่มหลังเป็นผลที่ส่งออกมาจากระบบ การที่บุคคลจะรับสภาพแวดล้อมใด ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพและมาตรฐานของบุคคลนั้น การประเมินความพอใจในทางกายภาพของบุคคลติดตามมาจากการรับรู้ พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เกิดตามมาจากการรับรู้ การประเมินผล การแสดงออกนี้จะสะท้อนว่าบุคคลนั้นมีความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นหรือไม่

ความพึงพอใจในการใช้บริการ

Tilbury and Fisk (1989) อ้างใน ลลิตา กระจำโพธิ์ (2546: 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นระดับความรู้สึกที่ดีของบุคคล โดยได้รับบริการที่เป็นประสบการณ์ตรงและประกอบกับความคาดหวังที่ผู้ใช้บริการคาดหวังไว้ และได้แบ่งความพึงพอใจของผู้ใช้บริการและระบบการบริการไว้ 5 ประเภท คือ

1. ความพึงพอใจของบริการที่มีอยู่ (availability) คือ ความพอเพียงระหว่างบริการที่มีอยู่กับการต้องการของผู้บริการ
2. การเข้าถึงแหล่งบริการ (accessibility) คือ ความสามารถที่จะไปใช้แหล่งบริการได้อย่างสะดวก โดยคำนึงถึงที่ตั้ง การเดินทาง
3. ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ (accommodation) ได้แก่ แหล่งบริการที่ผู้ใช้บริการยอมรับว่าให้ความสะดวกและมีสิ่งอำนวยความสะดวก
4. ความสามารถของผู้ให้บริการในการที่จะเสียค่าใช้จ่ายสำหรับใช้บริการ
5. การยอมรับคุณภาพบริการ (acceptability) ซึ่งรวมถึงการยอมรับของผู้ให้บริการ

Aday and Anderson (1980) อ้างใน ลลิตา กระจำงโพธิ์ (2546: 28) กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นความรู้สึก หรือความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของคน ที่จากประสบการณ์ที่ผู้ใช้บริการเข้าไปใช้บริการในสถานบริการนั้น ๆ และประสบการณ์นั้นได้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการมากน้อยเพียงใด พื้นฐานที่เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และความรู้สึกที่ผู้ใช้บริการได้รับจากบริการมี 6 ประเภท คือ

1. ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่รับจากบริการ (convenience) แยกเป็น
  - 1.1 การใช้เวลาในการรอคอยในสถานบริการ (office waiting time)
  - 1.2 การได้รับการดูแลเมื่อมีความต้องการ (availability or care when need)
  - 1.3 ความสะดวกสบายที่ได้รับในสถานที่บริการ (base of getting to care)
2. ความพึงพอใจต่อการประสานงานการบริการ (co-ordination) คือ ผู้ใช้บริการสามารถขอใช้บริการได้ทุกประเภทตามความต้องการของผู้ใช้บริการในสถานบริการนั้น ๆ อย่างครบถ้วน
3. ความพึงพอใจต่ออธยาศัยความสนใจของผู้ให้บริการ (courtesy) ได้แก่ การแสดงอธยาศัยทำทางที่ดี เป็นกันเองของผู้ให้บริการและแสดงความสนใจ ห่วงใยต่อผู้ใช้บริการ
4. ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ที่ได้รับจากบริการ (medical information)
5. ความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการ (quality of care) ได้แก่ คุณภาพและการดูแลทั้งหมดที่ผู้ใช้บริการได้รับในทัศนะของผู้ใช้บริการที่มีต่อการบริการ
6. ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการ

ในทางทฤษฎีนี้เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า ผลที่จะติดตามมา หรือผลที่เกิดขึ้นภายหลังพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในอดีต มีผลต่อพฤติกรรมในอนาคตในลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ว่าพฤติกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะจะเกี่ยวพันกับผลลัพธ์ที่ให้ความพอใจ และพฤติกรรมอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะจะเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ โดยทั่วไป คนจะชอบผลลัพธ์ที่ทำให้คนพอใจมากกว่า ดังนั้นพวกเขาจะกระทำหรือมีพฤติกรรมแบบเดียวกันๆ กับที่พวกเขาเรียนรู้จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจ

ภนิดา ชัยปัญญา (2541) อ้างใน เพิ่มศักดิ์ วิทยากรณ์ (2542: 9) ได้กล่าวได้ว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถาม ความพอใจในด้านต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดี จะได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2528: 137-153) อ้างใน ทวีป ยอดเสริม (2538: 10-11) ได้ให้ วรรณชนะว่า ความพึงพอใจ หรือทัศนคติ หรือเจตคติเป็นนามธรรม เป็นการแสดงออกก่อนข้าง ชับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทัศนคติได้โดยตรง แต่เราสามารถวัดทัศนคติได้โดยทางอ้อม ซึ่งจะ ทำได้โดยการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้นการวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตจำกัด อาจมีความคลาดเคลื่อนเกิดจากบุคคลเหล่านั้นแทน ซึ่งแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่ แท้จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนนี้ย่อมเกิดขึ้นได้ เป็นธรรมชาติของการวัดทั่ว ๆ ไป เทคนิคของ Likert สามารถนำมาใช้กับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง โดยเทคนิคของ Likert สามารถนำมาวัด ทัศนคติได้เกือบทุกเรื่อง และให้ค่าเที่ยงตรงสูง และสามารถกระทำได้หลายวิธี จะเลือกวิธีใด ก็ต้อง คำนึงเรื่องที่จะศึกษาว่าวิธีใดจะถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด วิธีการโดยทั่วไปมีดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีที่นิยมแพร่หลายวิธีหนึ่ง โดยขอรับรองให้ผู้ที่เรา ต้องการแสดงความคิดเห็นในแบบฟอร์ม ที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามที่ ถามอาจจะถามเรื่อง การบริหารความสัมพันธ์ สวัสดิการขององค์กรที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำงาน อยู่ หรืออื่น ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาข้อสรุปที่แน่นอนต่อไป

2. การใช้การสัมภาษณ์ ซึ่ง วิธีนี้จะต้องใช้เทคนิคและการวางอุบายอย่างมาก มิฉะนั้นจะได้คำตอบ ซึ่งมีความไม่เที่ยงตรง หรือไม่มีผล

3. การสังเกต วิธีนี้ไม่ค่อยแพร่หลาย และไม่สามารถทำได้ในองค์กรที่มี ผู้ปฏิบัติงานมาก ๆ คงทำได้ในองค์กรที่มีผู้ปฏิบัติงานไม่มากนัก ซึ่งวิธีนี้ผู้สังเกตต้องใช้ความ พยายามอย่างสูง และต้องใช้เวลาและความถี่ในการสังเกตอย่างทั่วถึง

ส่วนบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535: 178) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า วิธีการของ Likert นั้นสามารถวัดทัศนคติได้อย่างกว้างขวางกว่าแบบอื่น ๆ และสามารถวัดทัศนคติได้เกือบทุก เรื่องและให้ค่าความเที่ยงตรงสูง

การวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนั้น มีวิธีการหรือเครื่องมือมากมายที่สามารถจะวัดความพึงพอใจได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ที่จะศึกษา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดระดับความพึงพอใจ พบว่า ได้มีนักวิชาการหลายท่านที่สร้างแบบวัดความพึงพอใจได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ที่จะศึกษา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ พบว่า ได้มีนักวิชาการหลายท่านที่สร้างแบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการดังนี้

แบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ Aday and Anderson ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย พวงทอง ตั้งจิตกุล (2542) อ้างใน สถิตา กระจำงโพธิ์ (2546: 31) ใช้วัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความสะดวก 2) ด้านการประสานงาน 3) ด้านอรรถยาศัยความสนใจของผู้ให้บริการ 4) ด้านข้อมูลที่ได้รับ 5) ด้านคุณภาพบริการ และ 6) ด้านค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ มีทั้งหมด 44 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามที่มีความหมายด้านบวก 33 ข้อ และข้อคำถามที่มีความหมายด้านลบ 11 ข้อ หากความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการตรวจสอบผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นตรงกัน 2 ท่าน อีก 1 ท่านมีความเห็นแตกต่าง

แบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของ Aday and Anderson (1971) ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย วรณวดี พูลพอกสิน (2544 อ้างใน กุลندا โชติมุขตะ, 2538) และสร้างจากพื้นฐานความพึงพอใจตามองค์ประกอบของการให้บริการ ซึ่งวัดความพึงพอใจ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านระบบการให้บริการ 2) ด้านกระบวนการให้บริการ และ 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 49 ข้อ หากความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

แบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของ Tilbury and Fisk (1989) ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย ผกามาศ ศรีสุวรรณรัตน์ (2542) วัดความพึงพอใจจากแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามที่มีความหมายด้านบวก 43 ข้อ หากความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการทดสอบ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นตรงกันทั้ง 3 ท่าน

จากที่กล่าวมา การทำแบบวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ทั้งแบบของ Aday and Anderson และ Tilbury and Fisk โดยแบบวัดความพึงพอใจนั้น ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการนั้นมีได้มีแต่ด้านบวกเพียงด้านเดียว หากมีด้านลบรวมอยู่ด้วย และจากการตรวจเอกสารเรื่องในการทำแบบวัดความพึงพอใจนั้น ผู้ทำการวิจัยมีความสนใจที่จะนำแบบวัดความพึงพอใจนั้นมาหาความเที่ยงตรง (validity) โดยทำการตรวจสอบแบบวัดความพึงพอใจ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 115) กล่าวว่า

ความเที่ยงตรง (validity) เป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือ นั้น ๆ สามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัดหรือต้องการศึกษาให้ได้ถูกต้องและครบถ้วนเพียงใด

เมื่อผู้วิจัยนำผลที่ได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบมาทำการถอดรหัส และแปลความหมายออกมาทำให้ผู้ให้บริการสามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ มาปรับปรุงพัฒนาการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งการทำงานวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวทางการสร้างแบบวัดความพึงพอใจ โดยมีการสร้างข้อคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบ และแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เพื่อผลลัพธ์ที่ได้ จะนำมาสู่การพัฒนาการทำงานของหมอดินอาสาต่อไป

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการให้ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ซึ่งปัจจัยทั้งสองมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจที่แตกต่างกัน

คำนึ่ง นกแก้ว (2524: 65) ระบุว่า วุฒิการศึกษาของบุคคลระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรี ความพึงพอใจของบุคคลในการปฏิบัติงานไม่มีความแตกต่างกันในองค์ประกอบทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับ สุธี ชิวหากาญจน์ (2538: 18) ได้รายงานว่ วุฒิการศึกษาไม่ทำให้ความรู้สึต่อองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ทวีป ยอดเสรี (2538: 12) พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่ทำให้คนเรามีความแตกต่างกัน บุคคลที่มีอายุต่างกันจะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันออกไปในแต่ละองค์ประกอบของงาน อายุของบุคคลมีทั้งส่วนที่สัมพันธ์และไม่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สำหรับ สุธี ชิวหากาญจน์ (2538: 17-21) ได้ศึกษาไว้ว่า อายุไม่มีผลต่อความพึงพอใจในองค์ประกอบของปัจจัยค่าจุด หรือปัจจัยกระตุ้น และมนูญ บุญเจิด (2529: 23) ระบุว่า อายุไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและอาชีพ

นเร เหล่าวิชา (2532: 9) ได้ศึกษาผลการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเองของหมู่บ้าน กอ.รมน. ภาค 1, 2, 3 และ 4 เกี่ยวกับความพึงพอใจ

ต่อการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีตัวแปรที่ใช้ชี้วัดความพึงพอใจด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณูปโภค การเมือง การปกครอง และด้านสาธารณสุข แล้วนำผลความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ มาสรุปรวมเป็นความพึงพอใจต่อการพัฒนาหมู่บ้าน

สมโภชน์ เต็มเปี่ยม (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ครอบครัว ขนาดพื้นที่ถือครอง แหล่งข่าวสาร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการประมง ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

นิตยา อุทธรัง (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน ในด้านการจัดการสภาพแวดล้อมภายในอาคารเรียน การจัดการสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารเรียน และการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในและนอกอาคารเรียน โดยศึกษาในปีจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความพึงพอใจ คือ อายุ เพศ ระดับชั้นปี สาขาวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาแต่ละระดับชั้นปีมีความพึงพอใจในการจัดการสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น การจัดการห้องน้ำที่นักเรียนในระดับประกาศนียบัตร มีความพึงพอใจแตกต่างจากนักเรียนกลุ่มอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พิรพต หุ่นเจริญ (2525: 13) กล่าวว่า สถานภาพการสมรสแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติแตกต่างกันในแต่ละองค์ประกอบ สำหรับวิลยา บุตรดี (2533: 220) รายงานว่า สถานภาพการสมรสไม่ทำให้ความพึงพอใจในการทำงานแตกต่างกัน และบรรจบ นิลโกศล (2539: 77) ได้ระบุว่า สถานภาพการสมรสไม่ทำให้ความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติแตกต่างกัน

มัลลิกา เกื้อปัญญา (2542: บทคัดย่อ) กล่าวว่า ปีจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในด้าน อายุ อาชีพ และภูมิลำเนา ที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปีจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวในด้าน เพศ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งไม่แตกต่างกัน

วรรณณี เฉดระการ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจและประโยชน์ต่อการรับสื่อด้านการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกและปานกลาง คือ สภาพการเป็นผู้นำสัมพันธ์กับจำนวนครั้งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตร และการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรจากบุคคลต่าง ๆ สัมพันธ์กับการนำข่าวสารที่ได้รับไปเผยแพร่แก่บุคคลอื่น

วิรัช คงคะจันทร์ (2530: 147) กล่าวว่า เกษตรกรที่ยากจนจะไม่ค่อยขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม บางทีเป็นเพราะว่าไม่มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามโดยปกติเกษตรกรเหล่านี้จะยินดีมากถ้านักส่งเสริมแสดงให้เห็นว่า เขาสนใจในการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างแท้จริง และสมบูรณ์ ศาลยวัน (2526: 339) กล่าวว่า คนชนบทมีความต้องการที่จะมีความเป็นอยู่ และโอกาสในการหารายได้ที่ดียิ่งขึ้น รายได้ของคนในชนบทซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับราคาที่ดินที่ได้รับในแต่ละคน ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่แสดงให้เห็นว่า ชาวชนบทที่มีรายได้แตกต่างกันย่อมมีความพึงพอใจต่างกัน

โสภณ รัชฎลักษณากุล (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมของปศุสัตว์อำเภอในภาคใต้ พบว่า อายุของปศุสัตว์อำเภอมีความสัมพันธ์ในทางบวกในการปฏิบัติงานปรับปรุงอาหารและพืชอาหารสัตว์

สาโรจรัตน์ ศิริรัตน์ (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านวังหาร ตำบลวังหาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ การได้รับข่าวสาร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการเป็นผู้นำท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

กสิพัฒน์ สอนสุภาพ (2548: 61) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดชุมชนในนาตำบลบ้านโคก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดชุมชนในนาด้านประชาสัมพันธ์ ด้านการคัดเลือกเกษตรกร ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านการติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ และด้านการตลาดโดยรวมในระดับปานกลาง

จากงานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถชี้ให้เห็นว่า ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้น ล้วนมีความสัมพันธ์กันในงานวิจัย ด้านความคิดเห็น ทศนคติ และความพึงพอใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลในกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ การทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านหรือไม่ อย่างไร

ภาคสรุป

(Overview)

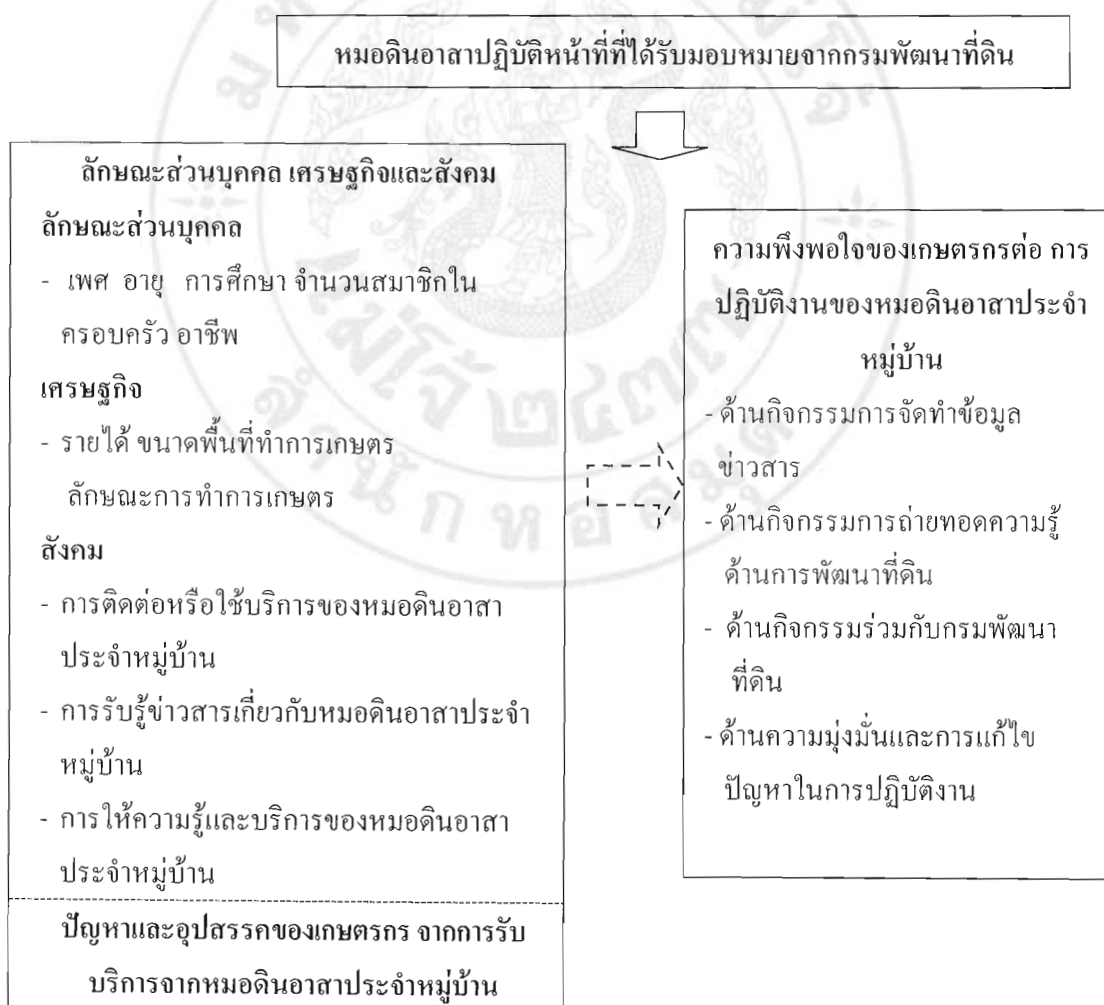
หมอดินอาสา เกิดจากนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมพัฒนาที่ดิน เนื่องจากเจ้าหน้าที่และนักวิชาการของกรมพัฒนาที่ดินมีไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร ในด้านการให้ความรู้และการส่งเสริมทางด้านวิชาการในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างยั่งยืน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ให้นโยบายในการจัดตั้ง โครงการหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเพื่อรองรับกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำที่เร่งด่วนของเกษตรกรในพื้นที่ กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานที่สังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีวิสัยทัศน์ ในการวางแผนและกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมเพื่อการผลิตและอนุรักษ์ดินและน้ำ และฟื้นฟูทรัพยากรที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเพิ่มผลผลิตและเป็นรากฐานของการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน

จากการดำเนินงานจัดตั้งหมอดินอาสาที่ผ่านมารกรมพัฒนาที่ดินเริ่มทำการให้ความรู้ฝึกอบรมผู้นำเกษตรกร ทำการคัดเลือกผู้นำเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน เข้ารับการฝึกอบรมหมู่บ้านละ 8-10 คน โดยเริ่มอบรมตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) โดยกรมพัฒนาที่ดินมีแผนที่จะพัฒนาหมอดินอาสาให้มีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยอบรมหมอดินอาสาหมู่บ้าน 52,878 ราย ซึ่งได้ดำเนินการอบรมไปแล้วจำนวน 54,796 ราย คิดเป็นร้อยละ 103.62 และอบรมหมอดินอาสาประจำตำบล 7,122 ราย ซึ่งได้ดำเนินการอบรมไปแล้ว 7,436 ราย คิดเป็นร้อยละ 104.45 เพื่อเป็นวิทยากรและที่ปรึกษาด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในตำบล หมู่บ้าน และให้หมอดินอาสาประจำตำบลสร้างจุดเรียนรู้ และเป็นศูนย์บริการงานพัฒนาที่ดินประจำตำบลเพื่อขยายผลการเพิ่มผลผลิตให้ได้ร้อยละ 5 ซึ่งทำให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์ร่วม 2 ด้านครบถ้วน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นความเป็นมา ความก้าวหน้าและ บทบาท หน้าที่ ของหมอดินอาสา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีความคาดหวัง และความพึงพอใจ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ขยายการให้บริการของ “หมอดิน” โดยปรับปรุงงานด้านหมอดินให้เป็นงานเชิงรุก เนื่องจากที่ผ่านมาการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านยังไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง เนื่องจากหมอดินขาดแคลนงบประมาณในการปฏิบัติงานขาดการวางแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ชุมชน ทำให้การปฏิบัติงานของหมอดินอาสาไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านในชุมชนได้ อาจทำให้ชาวบ้านไม่พึงพอใจการดำเนินงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะกระทบต่อพันธกิจ และผลสัมฤทธิ์ที่กรมพัฒนาที่ดินต้องการ ดังนั้นการศึกษาความเกษตรกรพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา จะทำให้ทราบแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของหมอดินอาสา หรือเป็นแผนงานในการปรับปรุงการทำงานของหมอดินอาสาให้สอดคล้องกับสภาพของเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประสบผลสำเร็จตามภารกิจและสัมฤทธิ์ผลตามที่กรมพัฒนาที่ดินกำหนดไว้ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนของประเทศชาติต่อไป

กรอบแนวความคิดในการวิจัย (Conceptual Framework of the Resarch)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านของเกษตรกรหมู่บ้านนาศิริ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ รายได้ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการทำการเกษตร การติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ปัจจัยนี้อาจจะมีผลต่อความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน แตกต่างกัน (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย (conceptual framework of research)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านของเกษตรกร ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดการวิจัย ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Research)

การวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่ได้รับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 87 ราย โดยมีเหตุผลที่เลือกสถานที่ในการวิจัยดังนี้

พื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ๆ มีประชาชนประกอบด้วยหลายชนเผ่า เช่น ไทยใหญ่ (เงี้ยว) อีเก้อ ลีซอ มูเซอ คะฉิ่น ละว้า และกะเหรี่ยง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม มีพื้นที่ทั้งหมด 486 ตร.กม. หรือ 303,800 ไร่ ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ และเป็นแหล่งต้นกำเนิดแม่น้ำปิง (องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองนะ, 2549: 1) ที่ผ่านมา พื้นที่ทำกินของเกษตรกรส่วนใหญ่เกิดจากการบุกรุกเข้าทำลายป่า มีการทำการเกษตรเพื่อยังชีพ บริเวณราบเชิงเขา ราษฎรขาดความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรไม่มีประสิทธิภาพ ดินเสื่อมสภาพ ขาดการปรับปรุงดิน พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงทำให้เกิดการพังทลายของหน้าดินได้ง่าย ดินที่อุดมสมบูรณ์จึงเสื่อมสภาพลงในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อพื้นที่ทำกินเดิมดินเสื่อมสภาพ ผลผลิตลดน้อยลง จึงทำให้ราษฎรไปหาพื้นที่ทำกินพื้นที่ใหม่ โดยการแผ้วถางพื้นที่มากขึ้น และราษฎรในพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16, 2549) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหมาะสมที่เกษตรกรในพื้นที่จะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนต่อไป

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

การวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรจากเกษตรกรที่ได้รับบริการจากหมอดินอาสา ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างจากเกษตรกร โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดตัวอย่างจากเกษตรกรที่เข้ารับบริการจากหมอดินอาสาในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 111 ราย ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 87 ราย โดยใช้สูตรคำนวณ ตามแบบของ Taro Yamane อ้างใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 284) ดังนี้

สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

เมื่อ

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน (กำหนดที่ระดับ 0.05)

แทนค่า

$$n = \frac{111}{1 + 111(0.05)^2} = 86.88$$

จำนวนตัวอย่าง = 87 ราย

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 87 ราย เนื่องจากจำนวนสมาชิกในแต่ละหมู่บ้านแตกต่างกัน จึงได้มีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 1) โดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ

n_i = จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N_i = จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่บ้าน	จำนวนประชากรทั้งหมด (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
บ้านนาศิริ	90	71
บ้านห้วยแม่เกียง	21	16
รวม	111	87

แล้วนำรายชื่อประชากรของแต่ละหมู่บ้านมาสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับฉลากให้ครบจำนวน 87 ราย

เครื่องมือในการวิจัย (Instrument of the Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้จะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) และแบบปลายปิด (close-ended question) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในด้านการจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน การถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน การร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่ดิน และการประชาสัมพันธ์บริการของหมอดินอาสา ซึ่งกำหนดการชี้วัดด้วยวิธี Likert พงวรรณ์ ทวีรัตน์ (2543: 296) ในระบบการให้คะแนน (scoring system) โดยผู้ให้ข้อมูลระบุคะแนนความคิดเห็นของตนเองตามข้อความที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ดังนี้ พึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน พึงพอใจมาก 4 คะแนน พึงพอใจปานกลาง 3 คะแนน พึงพอใจน้อย 2 คะแนน และไม่พึงพอใจ 1 คะแนน

นำคะแนนในแต่ละประเด็นคำถามมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย (mean score) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
3.68 - 5.00	พึงพอใจระดับมาก
2.34 - 3.67	พึงพอใจระดับปานกลาง
1.00 - 2.33	พึงพอใจระดับน้อย

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของผู้ให้ข้อมูลจากการรับบริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน โดยผู้ให้ข้อมูลระบุคะแนนความคิดเห็นของตนเองตามข้อความที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นดังนี้ ปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด 5 คะแนน ปัญหาและอุปสรรคมาก 4 คะแนน ปัญหาและอุปสรรคปานกลาง 3 คะแนน ปัญหาและอุปสรรคน้อย 2 คะแนน และ ปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด 1 คะแนน นำคะแนนที่ได้มาคิดค่าเฉลี่ย (mean score) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ระดับปัญหาและอุปสรรค
3.68 - 5.00	ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับบริการระดับมาก
2.34 - 3.67	ปัญหาและอุปสรรคในการขอรับบริการระดับปานกลาง
1.00 - 2.33	ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ารับบริการระดับน้อย

การทดสอบเครื่องมือ (Pre-test of the Instrument)

ในการวิจัยครั้งนี้ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ ดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) เป็นการหาความสอดคล้องกลมกลืนของเนื้อหา ตามหลักการหรือทฤษฎีหรือเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาคำถามที่ใช้ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุมมากที่สุด
2. การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยจะนำแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ที่ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาแล้ว ไปทดสอบกับเกษตรกรที่เข้ารับบริการจากหมอดินอาสา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามแบบของ Cronbach ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 115)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ \frac{1 - \sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α	=	ความเที่ยงของแบบวัด
K	=	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
S_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ จำนวน 20 ราย ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเหตุฉุกเฉินมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.82

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์มาถอดรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์และสรุปผลดังนี้

1. ค่าร้อยละ เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับของแต่ละประเด็น ตามลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ลักษณะความต้องการรวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของกลุ่มประชากร
2. การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (weight mean score: WMS) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในแต่ละด้าน และระดับปัญหาและอุปสรรคของการเข้ารับบริการจากหมอดินอาสา คำนวณโดยใช้แนวคิดของ Likert (1954) ใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543) เพื่อให้เป็นมาตรฐานได้ทำการกำหนดค่าเฉลี่ยขึ้น ซึ่งกำหนดไว้ 5 ระดับคือ “พึงพอใจมากที่สุด” และ “ปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด” = 5 คะแนน “พึงพอใจมาก” และ “ปัญหาและอุปสรรคมาก” = 4 คะแนน “พึงพอใจปานกลาง” และ “ปัญหาและอุปสรรคปานกลาง” = 3 คะแนน “พึงพอใจน้อย” และ “ปัญหาและอุปสรรคน้อย” = 2 คะแนน และ “พึงพอใจน้อยที่สุด” และ “ปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด” = 1 คะแนนตามลำดับ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่ เดือน กันยายน พ.ศ. 2549 ถึง เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่รับบริการจากการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และเพื่อศึกษาระดับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร จากการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวน 87 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบจับฉลาก การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและวิจารณ์ผลการวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร จากการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 78.16) เป็นเพศชาย และร้อยละ 21.84 เป็นเพศหญิง (ตารางที่ 2) ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่เพศชายเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากเพศชายถูกกำหนดจากสังคมให้มีความเป็นผู้นำและเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2526: 59) ได้กล่าวว่าสังคมไทยในชนบทนั้นเพศชายมักจะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำครอบครัว และมักถูกกำหนดให้เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เพศหญิงมักไม่กล้าแสดงออก เพศชายยังมีความเข้มแข็ง และกล้าตัดสินใจมากกว่าเพศหญิง สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศหญิงนั้นจากการสัมภาษณ์เนื่องจากสามีมีภาระกิจไม่อยู่บ้านหรือบางส่วนเป็นหม้าย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	68	78.16
หญิง	19	21.84
รวม	87	100.00

อายุ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ยประมาณ 38 ปี โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยที่สุดคือ 22 ปี และมากที่สุดคือ 59 ปี ($SD = 9.01$) โดยผู้ให้ข้อมูลมากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 39.08) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี รองลงมาร้อยละ 26.44 มีอายุไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 24.14 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีเพียงร้อยละ 10.34 เท่านั้นที่มีอายุมากกว่า 50 ปี (ตารางที่ 3)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุไม่เกิน 40 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงาน ซึ่งมีความขยันขันแข็งในการทำงาน ซึ่งน่าจะมีการรับผิดชอบต่อครอบครัว รู้จักใช้เหตุผล มีความสำนึกที่ดี มีความสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี และมีสติปัญญาอยู่ในช่วงพัฒนามากที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตยังพบว่า มีเกษตรกรที่มีอายุ 50 ปี ขึ้นไปทำการเกษตรอยู่ เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ดั้งเดิม คนไทยทำกันมาเป็นเวลานาน ยิ่งมีอายุมาก ก็ยิ่งมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร และเกษตรกรที่มีอายุมากยังผูกพันกับการทำการเกษตรอีกด้วย

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
30 และน้อยกว่า	23	26.44
31 – 40	34	39.08
41 – 50	21	24.14
มากกว่า 50	9	10.34
รวม	87	100.00

$\bar{X} = 37.64$

$SD = 9.01$

Min-Max = 22-59

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.21) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ รองลงมา ร้อยละ 28.74 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในขณะที่ร้อยละ 6.90 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และมีเพียงร้อยละ 1.15 เท่านั้นที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (ตารางที่ 4)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในพื้นที่ที่ทำการศึกษายู่ในโครงการพระราชดำริ ซึ่งมีโครงการการศึกษาบนพื้นที่สูงของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ตลอดจนบ้านนาสิริและบ้านห้วยแม่เกี้ยงมีโอกาสเข้ารับการบริการจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1	1.15
ประถมศึกษาภาคบังคับ	55	63.21
มัธยมศึกษาตอนต้น	25	28.74
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	6	6.90
รวม	87	100.00

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จากการศึกษาจำนวนสมาชิกภายในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.19) ผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกภายในครอบครัวน้อยที่สุดคือ 2 คน และมากที่สุดคือ 6 คน โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.72) มีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 22.99 มีสมาชิกจำนวน 5 คน ร้อยละ 16.09 มีสมาชิกจำนวน 2 คน และร้อยละ 9.20 มีสมาชิกจำนวน 6 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่ใหญ่นัก โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป

จากเศรษฐกิจปัจจุบัน ความสามารถในการหารายได้ต่อครัวเรือนต่ำลงในขณะที่ราคาสินค้าถีบตัวสูงขึ้น ฉะนั้นแต่ละครอบครัวจึงมีจำนวนบุตรน้อยลงกว่าสมัยก่อน สมาชิกในครอบครัวจึงลดลงแตกต่างจากสมัยก่อนซึ่งส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีขนาดใหญ่

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	จำนวน	ร้อยละ
2	14	16.09
3	15	17.24
4	30	34.48
5	20	22.99
6	8	9.20
รวม	87	100.00

$\bar{X} = 3.92$

SD = 1.19

Min-Max = 2-6

อาชีพเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.47) ประกอบอาชีพเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 42.53 ประกอบอาชีพเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชเพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 6)

แสดงให้เห็นว่าในการทำเกษตรกรรมผู้ให้ข้อมูลมีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำการเกษตรของเกษตรกรไทยส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกพืชมาเป็นระยะเวลานาน ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวซึ่งเป็นพืชหลักที่ทำกันมาตั้งแต่ในอดีต ตลอดจนการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งนอกจากการปลูกพืชแล้วก็จะมีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไปด้วย

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอาชีพเกษตรกรรมที่ทำในครัวเรือน

อาชีพเกษตรกรรมที่ทำในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ปลูกพืช	37	42.53
ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์	50	57.47
รวม	87	100.00

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

รายได้ของครัวเรือนโดยประมาณ

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ภายในครัวเรือนเฉลี่ย 56,408 บาทต่อปี ($SD = 17,122.59$) ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 28,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 100,000 บาทต่อปี ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการผลิต พืชไร่ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วแดงหลวง และบางรายก็ทำการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย จะเห็นได้จากผู้ให้ข้อมูลบางรายมีรายได้น้อยที่สุด คือ 28,000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้ที่มาจากการผลิต พืชไร่เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นผลมาจากผลผลิตที่ได้ให้ผลตอบแทนต่ำแต่ผู้ให้ข้อมูลก็ยังจำเป็นต้องผลิตเพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน มากกว่าการผลิตเพื่อค้าขายซึ่งทำให้มีพืชไร่ เช่น ข้าวไว้บริโภคได้เพียงพอตลอดปี ส่วนรายได้ที่สูงที่สุด คือ 100,000 บาท เป็นรายได้ที่ได้จากการขายผลผลิตพืชไร่ที่เหลือจากการเก็บไว้บริโภค ตลอดทั้งปี การเลี้ยงสัตว์ และมีรายได้จากการรับจ้างภาคเกษตร อีกด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่านอกจากการรายได้หลักจากเกษตรกรรมแล้ว ยังมีรายได้อื่น ๆ เสริม ได้แก่การรับจ้างจากหน่วยงานราชการที่เข้าไปส่งเสริม และสนับสนุน ทางด้านการเกษตรอีกด้วย (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้ของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
35,000 และน้อยกว่า	10	11.49
35,001-45,000	19	21.84
45,001-55,000	18	20.69
55,001-65,000	15	17.24
มากกว่า 65,000	25	28.74
รวม	87	100.00

$\bar{X} = 56,408.05$

$SD = 17,122.59$

Min-Max = 28,000-100,000

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษานั้นมีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 4 ไร่ (SD = 1.56) ผู้ให้ข้อมูลที่มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุดคือ 2 ไร่ และมากที่สุดคือ 10 ไร่ โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.62) มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรไม่เกิน 5 ไร่ รองลงมาร้อยละ 21.84 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 5 ไร่ และร้อยละ 19.52 มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 5 ไร่ (ตารางที่ 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 4 ไร่ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรมีพื้นที่ไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในโครงการพระราชดำริ รัฐได้จัดสรรให้เป็นพื้นที่ทำกินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ซึ่งในการจัดสรรจะจัดสรรให้เพียงพอ กับเกษตรกรในพื้นที่ และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ รัฐจึงมีการแบ่งจัดสรรให้แต่ละครอบครัวไม่มากนัก

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	จำนวน	ร้อยละ
2	14	16.09
3	20	22.99
4	17	19.54
5	19	21.84
6	13	14.94
มากกว่า 6	4	4.60
รวม	87	100.00

$\bar{X} = 4.14$

SD = 1.56

Min-Max = 2-10

ลักษณะการทำการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 94.25) ทำการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกพืชไร่ รองลงมาร้อยละ 66.67 รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลที่ทำการปลูกพืชไร่ยังมีการปลูกไม้ผลและพืชผัก ในสัดส่วนที่เท่ากัน และมีเพียงร้อยละ 4.60 เท่านั้นที่มีการทำการเกษตรเกี่ยวกับการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ (ตารางที่ 9)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าสภาพพื้นที่อยู่ในพื้นที่สูงมีการทำการเกษตรแบบอิงธรรมชาติ โดยส่วนใหญ่ต้องอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติในการทำการเกษตร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐให้มีการปลูกพืชอายุสั้นและใช้น้ำน้อย เนื่องจากทำให้สามารถเก็บผลผลิตได้เร็วและสามารถทำได้หลายครั้งใน 1 ปี โดยพืชไร่เป็นพืชชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูกเนื่องจากเป็นพืชที่ต้องการน้ำน้อยและการดูแลรักษาไม่ซับซ้อนมากนัก

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะการทำการเกษตร

(n = 87)

ลักษณะการทำการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
ปลูกพืชไร่	82	94.25
ปลูกไม้ผล	58	66.67
ปลูกพืชผัก	58	66.67
ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	4	4.60

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลักษณะทางสังคม

การติดต่อใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

จากตารางที่ 10 ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่าเคยติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ในการติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านจะเป็นในลักษณะทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การได้รับฟังข่าวสารความรู้ด้านดินจากเสียงตามสายโดยไม่ทราบว่าคุณสมบัติเหล่านั้นมาจากหมอดิน หรือแม้แต่การเลียนแบบการปลูกพืชบำรุงดินจากแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด ซึ่งเหล่านี้ถึงแม้เกษตรกรไม่ได้พบปะพูดคุยรับบริการจากหมอดินอาสาตัวต่อตัวก็ถือว่าเป็นการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

การติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
เคย	87	100.00
รวม	87	100.00

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสา

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ได้ระบุว่ารับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทำให้สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่นการรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาผ่านทางเสียงตามสาย ในขณะที่ร้อยละ 37.93 ซึ่งรวมทั้งผู้ที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ระบุว่ารับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 29.88 รับรู้จากสื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 14.94 รับรู้จากเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร ในขณะที่ร้อยละ 8.05, 3.45 และ 2.30 รับรู้จากวิทยุ วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร และเสียงตามสาย ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูล ได้ระบุว่ารับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในทุกพื้นที่จะมีกิจกรรมที่คุ้นเคยและปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะการประชาสัมพันธ์ด้านข่าวสารในการให้บริการด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพราะนั่นคือ การประชาสัมพันธ์ตนเองโดยตรงและทำให้ตนเองมีความภาคภูมิใจ เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลจึงได้รับข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากหมอดินโดยตรง นอกจากนี้ เกษตรกร ยังสามารถทราบถึงกิจกรรม หน้าที่ ของหมอดินอาสาที่จะต้องทำจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ วารสาร นิตยสาร ของกรมพัฒนาที่ดิน หรือแม้แต่การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และการรับฟังเสียงตามสาย อีกด้วย

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสา

(n = 87)

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสา	จำนวน	ร้อยละ
หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	87	100
เพื่อนบ้าน	33	37.93
โทรทัศน์	26	29.88
เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	13	14.94
วิทยุ	7	8.05
วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร	3	3.45
เสียงตามสาย	2	2.30

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลักษณะการให้ความรู้และบริการของหมอดินอาสา

ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสี่ในห้า (ร้อยละ 81.61) ได้ระบุว่าหมอดินอาสาให้ความรู้และบริการในลักษณะกระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว ในขณะที่ร้อยละ 27.59 ซึ่งรวมทั้งผู้ที่ได้รับความรู้และบริการในลักษณะกระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว ระบุว่าหมอดินอาสาให้ความรู้และบริการในลักษณะให้เกษตรกรขอความช่วยเหลือที่บ้านของหมอดิน หรือที่จุดเรียนรู้ และเกษตรกรสามารถถามปัญหาได้ทุกที่ที่เจอหมอดิน ในสัดส่วนที่เท่ากัน ร้อยละ 12.64 ให้ความรู้แบบตัวต่อตัวในพื้นที่การเกษตร หรือที่บ้านของเกษตรกร และมีเพียงร้อยละ 1.15 ได้รับความรู้จากหมอดินในการจัดทำแปลงสาธิตต่าง ๆ (ตารางที่ 12)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหมอดินอาสาได้ให้ความรู้และบริการในลักษณะกระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เนื่องมาจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านจะมีเพียงคนเดียว ในขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีจำนวนมาก การถ่ายทอดความรู้โดยการประชุมหรือการฝึกอบรมเป็นครั้งคราวสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการอื่น

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะการให้ความรู้และบริการของ
หมอดินอาสา

(n = 87)

ลักษณะการให้ความรู้และบริการของหมอดินอาสา	จำนวน	ร้อยละ
กระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว	71	81.61
ให้เกษตรกรขอความช่วยเหลือที่บ้านของหมอดิน หรือที่จุดเรียนรู้	24	27.59
เกษตรกรสามารถถามปัญหาได้ทุกที่ที่เจอหมอดิน	24	27.59
ให้ความรู้แบบตัวต่อตัวในพื้นที่การเกษตร หรือที่บ้านของเกษตรกร	11	12.64
การจัดทำแปลงสาธิตต่างๆ	1	1.15

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงาน ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ความพึงพอใจด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสารรวม 4 ประเด็น (ตารางที่ 13) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสารโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.42) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในปานกลางทุกประเด็น คือ 1) การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน 2) การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน 3) การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ และ 4) การวางแผนและแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 2.46, 2.41, 2.41 และ 2.40 ตามลำดับ)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสารโดยรวมในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากการคัดเลือกบุคคลให้เป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านทางกรมพัฒนาที่ดินคัดเลือกโดยเลือกบุคคลที่มีใจรักในงานการพัฒนาที่ดินของตนเอง แต่ในเรื่องอื่นๆ เช่น การเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการถ่ายทอดการวางแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังไม่มีหลักสูตรในการพัฒนาหมอดินอาสาในด้านนี้

ความพึงพอใจด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน รวม 12 ประเด็น (ตารางที่ 14) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.28) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในปานกลางในประเด็น 1) การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไขปัญหาทรัพยากรดิน 2) การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน 3) การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสมกับพื้นที่ 4) การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร และ 5) การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.45, 2.43, 2.40, 2.43 และ 2.34 ตามลำดับ) มีความพึงพอใจในระดับน้อยในประเด็น 1) การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว 2) การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน 3) การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน 4) การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาท หน้าที่ และบริการของหมอดิน 5) แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ 6) แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน และ 7) การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย 2.32, 2.31, 2.26, 2.18, 2.15, 2.14 และ 2.00 ตามลำดับ)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน การแนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ การแนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องมาจากการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว อาจจะทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าใจถึงหลักและวิธีการที่จะแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมได้อย่างทอ้งแท้เท่ากับการที่หมอดินเข้าไปสาธิต และการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าวอาจจะไม่เข้าถึงได้ทุกพื้นที่ในหมู่บ้าน สำหรับในเรื่องของการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากในพื้นที่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าวน้อย ประกอบกับการสารเร่งที่ปรับปรุงบำรุงดินในด้านนี้ทางกรมพัฒนาที่ดินได้ทำการแจกจ่ายให้กับเกษตรกรในภาคใต้เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากพื้นที่ภาคเหนือประสบปัญหาด้านนี้ค่อนข้างน้อย ทำให้จึงมีความพึงพอใจน้อย

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร

กิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร	ความพึงพอใจ					ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	SD
การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน	2 (2.30)	4 (4.60)	37 (42.53)	33 (37.93)	11 (12.64)	ปานกลาง
การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน	-	6 (6.90)	31 (35.63)	43 (49.43)	7 (8.05)	ปานกลาง
การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ	1 (1.15)	3 (3.45)	37 (42.53)	36 (41.38)	10 (11.49)	ปานกลาง
การวางแผนและแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน	-	5 (5.75)	33 (37.93)	41 (47.13)	8 (9.20)	ปานกลาง
รวม						2.42 0.78 ปานกลาง

หมายเหตุ: ระดับความพึงพอใจ

พึงพอใจมาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00	คะแนนความพึงพอใจ
พึงพอใจปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67	5 = มากที่สุด
พึงพอใจน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33	3 = ปานกลาง
		2 = น้อย
		1 = น้อยที่สุด

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	ความพึงพอใจ					ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไข ปัญหาทรัพยากรดิน	1 (1.15)	4 (4.60)	38 (43.68)	34 (39.08)	10 (11.49)	ปานกลาง
	2	5	33	35	12	ปานกลาง
การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลายปัญหาการสูญเสียหน้าดิน	(2.30)	(5.75)	(37.93)	(40.23)	(13.79)	
	1	4	33	40	9	ปานกลาง
การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสม กับพื้นที่	(1.15)	(4.60)	(37.93)	(45.98)	(10.34)	
	-	5	32	38	12	ปานกลาง
การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและ อัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร	(5.75)	(36.78)	(43.68)		(13.79)	
	1	3	33	38	12	ปานกลาง
การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของ เกษตรกร	(1.15)	(3.45)	(37.93)	(43.68)	(13.79)	
	-	6	29	39	13	น้อย
การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว		(6.90)	(33.33)	(44.83)	(14.94)	
	1	5	30	35	16	น้อย
การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน	(1.15)	(5.75)	(34.48)	(40.23)	(18.39)	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	ความพึงพอใจ					ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	SD
การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน	2 (2.30)	3 (3.45)	31 (35.63)	31 (35.63)	20 (22.99)	0.93
การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาทหน้าที่และบริการของหมอดิน	-	5 (5.75)	29 (33.33)	30 (34.48)	23 (26.44)	0.90
แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ	-	4 (4.60)	27 (31.03)	34 (39.08)	22 (25.29)	0.86
แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน	1 (1.15)	4 (4.60)	25 (28.74)	33 (37.93)	24 (27.59)	0.92
การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินต่าง ฯลฯ	-	7 (8.05)	22 (25.29)	22 (25.29)	36 (41.38)	1.00
รวม						2.28
หมายเหตุ: ระดับความพึงพอใจ						
พึงพอใจมาก	คะแนนความพึงพอใจ					4 = มาก
พึงพอใจปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00					5 = มากที่สุด
พึงพอใจน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67					3 = ปานกลาง
	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33					2 = น้อย
						1 = น้อยที่สุด

ความพึงพอใจด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน รวม 16 ประเด็น (ตารางที่ 15) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.32) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในทุกประเด็น 1) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยหมัก จากเศษพืช และมูลสัตว์ (พด.1) 2) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ สำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด. 2) 3) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3) 4) การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 5) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับหมักสมุนไพรเพื่อผลิตสารป้องกันศัตรูพืช (พด.7) 6) การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ 7) การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุมบำรุงดิน เช่น ถั่วพรี ปอเทือง 8) การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด และ 9) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6) (ค่าเฉลี่ย 2.86, 2.85, 2.84, 2.48, 2.44, 2.39, 2.39, 2.37 และ 2.36 ตามลำดับ) มีความพึงพอใจในระดับน้อยในประเด็น 1) การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน 2) การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน 3) เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึก เผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ 4) การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย 5) การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย 6) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5) และ 7) การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช (พด.4) (ค่าเฉลี่ย 2.29, 2.26, 2.20, 1.89, 1.87, 1.83 และ 1.78 ตามลำดับ)

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืช ให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน การแจกจ่ายสารเร่งต่าง ๆ การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และคุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นที่ตำบลเมืองนะ เป็นพื้นที่สูงทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินงานของหมอดินอาสาให้ครบทุกกิจกรรม อีกทั้ง การให้บริการวิเคราะห์ดินและปุ๋ยก็ไม่สามารถให้บริการได้ เพราะหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ไม่ได้รับการแจกเครื่องมือวิเคราะห์ดินและปุ๋ยจากกรมพัฒนาที่ดิน เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ซึ่งหากเกษตรกรต้องการวิเคราะห์ก็ต้องนำดินและปุ๋ยไปวิเคราะห์ให้หมอดินระดับตำบลหรือเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาที่ดินไปวิเคราะห์ต่อไป

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	ความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้หมัก จากเศษพืช และมูลสัตว์ (พด.1)	3 (3.45)	17 (19.54)	38 (43.68)	23 (26.44)	6 (6.90)	2.86	0.93	ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้อินทรีย์น้ำ สำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด.2)	3 (3.45)	17 (19.54)	37 (42.53)	24 (27.59)	6 (6.90)	2.85	0.93	ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3)	4 (4.60)	16 (18.39)	35 (40.23)	26 (29.89)	6 (6.90)	2.84	0.96	ปานกลาง
การแจกจ่ายพันธุ์เห็ดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	2 (2.30)	7 (8.05)	30 (34.48)	40 (45.98)	8 (9.20)	2.48	0.86	ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์สำหรับหมักสมูลไพร เพื่อผลิตสารป้องกันศัตรูพืช (พด.7)	-	5 (5.75)	37 (42.53)	36 (41.38)	9 (10.34)	2.44	0.76	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ	3 (3.45)	3 (3.45)	29 (33.33)	42 (48.28)	10 (11.49)	2.39	0.87	ปานกลาง

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	ความพึงพอใจ						ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย SD	
การแจกจ่ายพันธุ์พืชกลุ่ม บำรุงดิน เช่น ถั่วพราง ปอเทือง	3 (3.45)	5 (5.75)	27 (31.03)	40 (45.98)	12 (13.79)	2.39 0.92	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตปุยพืชสด	3	2	28	45	9	2.37 0.84	ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้เชื้อลินทรีสำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6)	1 (1.15)	3 (3.45)	34 (39.08)	37 (42.53)	12 (13.79)	2.36 0.81	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน	2 (2.30)	5 (5.75)	24 (27.59)	41 (47.13)	15 (17.24)	2.29 0.90	น้อย
การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน	2 (2.30)	4 (4.60)	23 (26.44)	44 (50.57)	14 (16.09)	2.26 0.87	น้อย
เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ	2 (2.30)	3 (3.45)	27 (31.03)	33 (37.93)	22 (25.29)	2.20 0.94	น้อย
การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย	-	4 (4.60)	24 (27.59)	17 (19.54)	42 (48.28)	1.89 0.97	น้อย

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	ความพึงพอใจ					ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย	-	5 (5.75)	20 (22.99)	21 (24.14)	41 (47.13)	น้อย
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้เชื้อจุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5)	-	6 (6.90)	18 (20.69)	18 (20.69)	45 (51.72)	น้อย
การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช (พด.4)	1 (1.15)	4 (4.60)	18 (20.69)	16 (18.39)	48 (55.17)	น้อย
รวม					2.32	น้อย

หมายเหตุ: ระดับความพึงพอใจ

พึงพอใจมาก   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00
 พึงพอใจปานกลาง   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67
 พึงพอใจน้อย   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33

คะแนนความพึงพอใจ

5 = มากที่สุด
 3 = ปานกลาง
 1 = น้อยที่สุด

ความพึงพอใจด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานรวม 7 ประเด็น (ตารางที่ 16) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.28) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยในทุกประเด็น 1) การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร 2) ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 3) ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 4) การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร 5) การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับการถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน 6) ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และ 7) ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญหา และการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.33, 2.32, 2.28, 2.28, 2.28, 2.26 และ 2.22 ตามลำดับ)

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากที่ผ่านมากรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดคุณสมบัติของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านไว้ แต่ไม่จำเป็นต้องครบทุกข้อ ขอแต่ให้เป็นผู้ที่มีความสนใจริเริ่มที่จะพัฒนาที่ดินของตนเอง ก็สามารถเข้าร่วมอบรมและเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านอย่างเป็นทางการได้ ศักยภาพในด้านต่าง ๆ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านจึงไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การขับเคลื่อน การกระตุ้น ปลุกฝังของเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดินในพื้นที่ว่ามีแผนในการปฏิบัติงานหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านใดบ้างเท่านั้น

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านความมุ่งมั่นและ
การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

ความมุ่งมั่นและการแก้ไข้ปัญหาในการปฏิบัติงาน	ความพึงพอใจ				ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับความ พึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัย	-	9	25	39	14	2.33	น้อย
การผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร		(10.34)	(28.74)	(44.83)	(16.09)		
ความเชื่อมั่น ในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	2	4	28	39	14	2.32	น้อย
	(2.30)	(4.60)	(32.18)	(44.83)	(16.09)		
ความทั่วถึงในการแก้ไข้ปัญหาและการให้บริการในการ	-	8	25	37	17	2.28	น้อย
ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน		(9.20)	(28.74)	(42.53)	(19.54)		
การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วยแก้ไข้ปัญหาแก่	2	4	26	39	16	2.28	น้อย
	(2.30)	(4.60)	(29.89)	(44.83)	(18.39)		
เกษตรกร							
การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมรับการถ่ายทอดความรู้	-	8	24	39	16	2.28	น้อย
		(9.20)	(27.59)	(44.83)	(18.39)		
และบริการของหมอดิน							
ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไข้ปัญหาและการ	-	8	25	36	18	2.26	น้อย
ให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน		(9.20)	(28.74)	(41.38)	(20.69)		

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	ความพึงพอใจ				ระดับความพึงพอใจ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญหา และการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	1 (1.15)	5 (5.75)	27 (31.03)	33 (37.93)	21 (24.14)
รวม				2.28	0.89

หมายเหตุ: ระดับความพึงพอใจ

พึงพอใจมาก
 พึงพอใจปานกลาง
 พึงพอใจน้อย

คะแนนความพึงพอใจ

5 = มากที่สุด
 3 = ปานกลาง
 1 = น้อยที่สุด

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร จากการรับบริการ จากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ปัญหาด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการจัดทำข้อมูลข่าวสารโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในทุกประเด็น คือ 1) การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ 2) การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน 3) การวางแผนและแก้ไขปัญหทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน และ 4) การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.37, 3.33, 3.32 และ 3.31 ตามลำดับ) (ตารางที่ 17)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการจัดทำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ และการประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรไม่ค่อยได้มีการประชุมเกี่ยวกับการนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับดินมากนัก เนื่องจากแต่ละคนต้องมีการะหน้าที่การทำงานมากทำให้มีการประชุมน้อยตลอดจนพื้นที่เมืองจะอยู่ห่างไกลความเจริญทำให้การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินทำได้ยาก

ปัญหาด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

จากการศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.48) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในทุกประเด็น คือ 1) การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน 2) การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน 3) การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาท หน้าที่ และบริการของหมอดิน 4) การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว 5) แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน 6) แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ 7) การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร 8) การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสมกับพื้นที่ 9) การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไขปัญหทรัพยากรดิน 10) การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน 11)

การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร และ 12) การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย 3.55, 3.53, 3.53, 3.52, 3.52, 3.49, 3.48, 3.47, 3.45, 3.43, 3.37 และ 3.36 ตามลำดับ) (ตารางที่ 18)

แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินเกี่ยวกับการแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน ทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่หมอดินอาสาจะถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าวทำให้การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินอาจจะไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ ในขณะที่การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดินนั้นเกษตรกรไม่สามารถเข้าใจหรือสอบถามปัญหากับหมอดินอาสาได้

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการทำข้อมูลข่าวสาร

กิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร	ปัญหา				ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
การนำเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ	4 (4.60)	34 (39.08)	41 (47.13)	6 (6.90)	2 (2.30)	3.37	ปานกลาง
การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่ กรมพัฒนาที่ดิน	6 (6.90)	30 (34.48)	40 (45.98)	9 (10.34)	2 (2.30)	3.33	ปานกลาง
การวางแผนและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับ ชุมชน	4 (4.60)	30 (34.48)	45 (51.72)	6 (6.90)	2 (2.30)	3.32	ปานกลาง
การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน	6 (6.90)	27 (31.03)	44 (50.57)	8 (9.20)	2 (2.30)	3.31	ปานกลาง
รวม						3.33	ปานกลาง

หมายเหตุ: ระดับปัญหา

คะแนนของปัญหา

มีปัญหามาก   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00

5 = มากที่สุด

มีปัญหาปานกลาง   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67

3 = ปานกลาง

มีปัญหาน้อย   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33

1 = น้อยที่สุด

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	ปัญหา				ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน	9 (10.34)	39 (44.83)	32 (36.78)	5 (5.75)	2 (2.30)	0.85	ปานกลาง
การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน	9 (10.34)	38 (43.68)	32 (36.78)	6 (6.90)	2 (2.30)	0.86	ปานกลาง
การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาท หน้าที่ และบริการของหมอดิน	10 (11.49)	36 (41.38)	33 (37.93)	6 (6.90)	2 (2.30)	0.87	ปานกลาง
การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว	14 (16.09)	29 (33.33)	34 (39.08)	8 (9.20)	2 (2.30)	0.95	ปานกลาง
แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน	10 (11.49)	36 (41.38)	32 (36.78)	7 (8.05)	2 (2.30)	0.89	ปานกลาง
แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ	6 (6.90)	42 (48.28)	30 (34.48)	7 (8.05)	2 (2.30)	0.83	ปานกลาง
การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร	9 (10.34)	36 (41.38)	32 (36.78)	8 (9.20)	2 (2.30)	0.89	ปานกลาง

ตารางที่ 18 (ต่อ)

กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน		ปัญหา			ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสม กับพื้นที่		6 (6.90)	39 (44.83)	34 (39.08)	6 (6.90)	2 (2.30)	ปานกลาง
การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไข ปัญหาทรัพยากรดิน		9 (10.34)	35 (40.23)	31 (35.63)	10 (11.49)	2 (2.30)	ปานกลาง
การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการจะสร้างฟางกลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน		4 (4.60)	40 (45.98)	34 (39.08)	7 (8.05)	2 (2.30)	ปานกลาง
การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตรา การใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร		7 (8.05)	31 (35.63)	38 (43.68)	9 (10.34)	2 (2.30)	ปานกลาง
การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินต่าง ๆ ฯลฯ		7 (8.05)	35 (40.23)	30 (34.48)	12 (13.79)	3 (3.45)	ปานกลาง
รวม							

หมายเหตุ: ระดับปัญหา คะแนนของปัญหา

มีปัญหามาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00 4 = มาก
มีปัญหাপานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67 3 = ปานกลาง
มีปัญหาน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33 2 = น้อย
1 = น้อยที่สุด

ปัญหาด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

จากการศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาใน ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน โดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) โดยมีปัญหาใน ระดับมากในประเด็น 1) การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย 2) การให้บริการวิเคราะห์ คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย 3) การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุง คุณสมบัติของดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช (พด.4) และ 4) การแจกจ่ายสารเร่งการ ทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5) ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 4.03, 4.01, 3.71 และ 3.71) มีปัญหา ในระดับปานกลางในประเด็น 1) เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ 2) การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุม บำรุงดิน เช่น ถั่วพรี้า ปอเทือง 3) การ แจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 4) การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความ เหมาะสมของดิน 5) การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน 6) การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ 7) การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด 8) การแจกจ่ายสารเร่ง การทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6) 9) การแจกจ่ายสารเร่งการทำ เชื้อจุลินทรีย์สำหรับหมักสุมไฟเพื่อผลิตสารป้องกันศัตรูพืช (พด.7) 10) การแจกจ่ายสารเร่งการทำ เชื้อจุลินทรีย์ เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3) 11) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยหมัก จาก เศษพืช และมูลสัตว์ (พด.1) 12) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำสำหรับเศษพืชผัก และ ผลไม้ (พด.2) (ค่าเฉลี่ย 3.55, 3.48, 3.47, 3.38, 3.37, 3.37, 3.34, 2.78, 2.77, 2.41, 2.36 และ 2.34 ตามลำดับ) (ตารางที่ 19)

ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินในระดับมากเกี่ยวกับ การ ให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินและคุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย และการแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจาก วัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของดิน สารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช ทั้งนี้ เนื่องมาจากการวิเคราะห์ดินและปุ๋ยต้องใช้เวลาอันเนื่องมาจากหมอดินประจำหมู่บ้านไม่ สามารถวิเคราะห์เองได้เพราะไม่มีอุปกรณ์ ต้องนำส่งหมอดินประจำตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของกรม พัฒนาที่ดินจึงทำให้การวิเคราะห์ดินล่าช้า ส่วนในเรื่องของการแจกจ่ายสารปรับปรุงดินนั้นมี จำนวนน้อยและไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการใช้บริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	ปัญหา					ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย	38 (43.68)	23 (26.44)	19 (21.84)	5 (5.75)	2 (2.30)	4.03	1.05	มาก
การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย	36 (41.38)	25 (28.74)	19 (21.84)	5 (5.75)	2 (2.30)	4.01	1.04	มาก
การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อ ปรับปรุงคุณสมบัติของดิน ให้เหมาะสมต่อการ เจริญเติบโตของพืช (พด.4)	15 (17.24)	43 (49.43)	20 (22.99)	7 (8.05)	2 (2.30)	3.71	0.93	มาก
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5)	14 (16.09)	45 (51.72)	19 (21.84)	7 (8.05)	2 (2.30)	3.71	0.91	มาก
เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ	21 (24.14)	21 (24.14)	32 (36.78)	11 (12.64)	2 (2.30)	3.55	1.07	ปานกลาง
การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุม บำรุงดิน เช่น ถั่วพราง ปอเทือง	8 (9.20)	38 (43.68)	31 (35.63)	8 (9.20)	2 (2.30)	3.48	0.87	ปานกลาง

ตารางที่ 19 (ต่อ)

กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน	ปัญหา					ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	11 (12.64)	31 (35.63)	35 (40.23)	8 (9.20)	2 (2.30)	3.47	0.91	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน	4 (4.60)	36 (41.38)	38 (43.68)	7 (8.05)	2 (2.30)	3.38	0.80	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ ศึกษาดูงาน	6 (6.90)	33 (37.93)	37 (42.53)	9 (10.34)	2 (2.30)	3.37	0.85	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ	5 (5.75)	34 (39.08)	38 (43.68)	8 (9.20)	2 (2.30)	3.37	0.82	ปานกลาง
การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด	4 (4.60)	35 (40.23)	37 (42.53)	9 (10.34)	2 (2.30)	3.34	0.82	ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำ อินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6)	7 (8.05)	13 (14.94)	30 (34.48)	28 (32.18)	9 (10.34)	2.78	1.08	ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์สำหรับหมักมูลนํ้า เพื่อผลิตสารป้องกันศัตรูพืช (พด.7)	6 (6.90)	15 (17.24)	29 (33.33)	27 (31.03)	10 (11.49)	2.77	1.09	ปานกลาง

ตารางที่ 19 (ต่อ)

กิจกรรมร่วมกับการพัฒนาที่ดิน	ปัญหา					ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย SD
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ เพื่อควบคุมเชื้อ สาเหตุโรคพืช (พด.3)	5 (5.75)	10 (11.49)	23 (26.44)	27 (31.03)	22 (25.29)	1.16 ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้หมัก จากเศษพืช และมูลสัตว์ (พด.1)	4 (4.60)	10 (11.49)	24 (27.59)	24 (27.59)	25 (28.74)	1.15 ปานกลาง
การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้อินทรีย์น้ำ สำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด.2)	5 (5.75)	8 (9.20)	24 (27.59)	25 (28.74)	25 (28.74)	1.16 ปานกลาง
รวม						3.26 0.98 ปานกลาง

หมายเหตุ: ระดับปัญหา

คะแนนของปัญหา

มีปัญหามาก   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00
มีปัญหปานกลาง   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67
มีปัญหาน้อย   ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33

5 = มากที่สุด
3 = ปานกลาง
1 = น้อยที่สุด
4 = มาก
2 = น้อย

ปัญหาด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาปัญหาด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในประเด็น 1) การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร 2) ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 3) ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 4) การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับการถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน 5) ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญห และการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 6) ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไขปัญหและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และ 7) การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหแก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.14, 3.08, 3.02, 3.01, 2.95, 2.95 และ 2.93 ตามลำดับ) (ตารางที่ 20)

ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากกรมพัฒนาที่ดินคัดเลือกหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านจากเกษตรกรที่มีความคิดริเริ่มจากเกษตรกรที่มีความต้องการพัฒนาที่ดินของตนเองเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรขาดความเชื่อถือในตัวของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหามุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน

ความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหามุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน	ปัญหา				ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัย	10	15	41	19	2	3.14	ปานกลาง
การผลักดันการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร	(11.49)	(17.24)	(47.13)	(21.84)	(2.30)		
ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	6	19	40	20	2	3.08	ปานกลาง
	(6.90)	(21.84)	(45.98)	(22.99)	(2.30)		
ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	4	17	45	19	2	3.02	ปานกลาง
	(4.60)	(19.54)	(51.72)	(21.84)	(2.30)		
การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับการถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน	5	15	45	20	2	3.01	ปานกลาง
	(5.75)	(17.24)	(51.72)	(22.99)	(2.30)		
ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญห และการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	4	14	45	22	2	2.95	ปานกลาง
	(4.60)	(16.09)	(51.72)	(25.29)	(2.30)		

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน	ปัญหา					ระดับ ปัญหา
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไข้ปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	5 (5.75)	13 (14.94)	44 (50.57)	23 (26.44)	2 (2.30)	ปานกลาง
การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วยแก้ไข้ปัญหาแก่เกษตรกร	3 (3.45)	14 (16.09)	46 (52.87)	22 (25.29)	2 (2.30)	ปานกลาง
รวม					3.01	0.87
หมายเหตุ: ระดับปัญหา						
มีปัญหามาก	คะแนนของปัญหา					5 = มากที่สุด
มีปัญหามาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68-5.00					4 = มาก
มีปัญหามาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34-3.67					3 = ปานกลาง
มีปัญหาน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-2.33					2 = น้อย
						1 = น้อยที่สุด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่รับบริการจากการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และเพื่อศึกษาระดับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร จากการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวน 87 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามแบบง่ายของ Taro Yamane ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกร

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสามในสี่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 38 ปี โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยที่สุดคือ 22 ปี และมากที่สุดคือ 59 ปี เกือบสองในสาม จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกภายในครอบครัวน้อยที่สุดคือ 2 คน และมากที่สุดคือ 6 คน ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือนเฉลี่ย 56,408 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 28,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 100,000 บาทต่อปี มีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 4 ไร่ โดยมีขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุดคือ 2 ไร่ และมากที่สุดคือ 10 ไร่ มีลักษณะการทำการเกษตรโดยการปลูกพืชไร่ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเคยติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโดยตรง โดยหมอดินอาสาให้ความรู้และบริการในลักษณะกระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว

ผลการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสารรวม 4 ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสารโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.42) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในทุกประเด็น คือ 1) การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน 2) การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน 3) การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ และ 4) การวางแผนและแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน รวม 12 ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.28) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในประเด็น 1) การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไขปัญหาทรัพยากรดิน 2) การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน 3) การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสมกับพื้นที่ 4) การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร และ 5) การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร ตามลำดับ และผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยในประเด็น 1) การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว 2) การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน 3) การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน 4) การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาท หน้าที่ และบริการของหมอดิน 5) แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ 6) แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน และ 7) การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน รวม 16 ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.32) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลางในประเด็น 1) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยหมัก จากเศษพืช และมูลสัตว์ (พด.1) 2) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ สำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด.2) 3) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3) 4) การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 5) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับหมักสุมไพรเพื่อผลิตสารป้องกันศัตรูพืช (พด.7) 6) การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ 7) การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุม บำรุงดิน เช่น ถั่วพรี ฝักทอง 8) การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด และ 9) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6) ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยในประเด็น 1) การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน 2) การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน 3) เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ 4) การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย 5) การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย 6) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5) และ 7) การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช (พด.4) ตามลำดับ

ด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานรวม 7 ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.28) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับน้อยในทุกประเด็น คือ 1) การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร 2) ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 3) ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 4) การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร 5) การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับการถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน 6) ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และ 7) ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญหา และการให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของเกษตรกร

ปัญหาด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร

ผลการศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการจัดทำข้อมูลข่าวสารโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในทุกประเด็น คือ 1) การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ 2) การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน 3) การวางแผนและแก้ไขปัญหาระบบทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน และ 4) การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน ตามลำดับ

ปัญหาด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

ผลการศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.48) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในทุกประเด็น คือ 1) การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน 2) การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน 3) การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาท หน้าที่ และบริการของหมอดิน 4) การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว 5) แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน 6) แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ 7) การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร 8) การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสมกับพื้นที่ 9) การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไขปัญหาระบบทรัพยากรดิน 10) การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน 11) การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร และ 12) การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ ตามลำดับ

ปัญหาด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน

ผลการศึกษาปัญหาด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) โดยมีปัญหาในระดับมากในประเด็น 1) การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย 2) การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย 3) การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุง

คุณสมบัติของดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช (พด.4) และ 4) การแจกจ่ายสารเร่งการ
ทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5) ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในระดับปานกลางใน
ประเด็น 1) เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ดิน
และน้ำ 2) การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุม บำรุงดิน เช่น ถั่วพรี ปอเทือง 3) การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝก
เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 4) การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน 5) การ
จัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน 6) การจัดทำแปลงสาธิต
อนุรักษ์ดินและน้ำ 7) การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด 8) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์
สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6) 9) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์สำหรับ
หมักสมุนไพรเพื่อผลิตสารป้องกันศัตรูพืช (พด.7) 10) การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อ
ควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3) 11) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยหมัก จากเศษพืช และมูลสัตว์
(พด.1) 12) การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำสำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด.2) ตามลำดับ

ปัญหาด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาปัญหาด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานพบว่า ผู้ให้
ข้อมูลมีปัญหาในด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับปานกลาง
(ค่าเฉลี่ย 3.01) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในทุกประเด็น คือ 1) การเผยแพร่ความรู้ด้านการ
พัฒนาที่ดินและสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนาที่ดินต่อเกษตรกร 2) ความเชื่อมั่นในการให้
ความรู้ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 3) ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหาและการให้บริการในการ
ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 4) การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับการ
ถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน 5) ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญหา และการให้บริการในการ
ปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 6) ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาและ
การให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และ 7) การตรงต่อเวลาในการนัด
หมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

(Implications)

จากการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถที่จะอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดเคยติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน โดยหมอดินอาสาจะให้ความรู้และบริการในลักษณะกระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เนื่องจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านจะเพียงคนเดียว ในขณะที่เกษตรกรในพื้นที่มีจำนวนมาก การถ่ายทอดความรู้โดยการประชุมหรือการฝึกอบรมเป็นครั้งคราวสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการอื่น นอกจากนี้ก็มีการติดต่อในลักษณะทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การได้รับฟังข่าวสายความรู้ด้านดินจากเสียงตามสายโดยไม่ทราบว่าข้อมูลเหล่านั้นมาจากหมอดิน หรือแม้แต่การเลียนแบบการปลูกพืชบำรุงดินจากแปลงสาธิตปุยพืชสด ซึ่งเหล่านี้ถึงแม้เกษตรกรไม่ได้พบปะพูดคุยรับบริการจากหมอดินอาสาตัวต่อตัวก็ถือว่าเป็นการรับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสารโดยรวมในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากการคัดเลือกบุคคลให้ให้เป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ทางกรมพัฒนาที่ดินจะคัดเลือกโดยเลือกบุคคลที่มีใจรักในงานการพัฒนาที่ดินของตนเอง แต่ในเรื่องอื่น ๆ เช่น การเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการถ่ายทอดการวางแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังไม่มีหลักสูตรในการพัฒนาหมอดินอาสาในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กสิพัฒน์ สอนสุภาพ (2548: 61) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดชุมชนในนาตำบลบ้านโคก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดชุมชนในนาด้านประชาสัมพันธ์โดยรวมในระดับปานกลาง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน การแนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ การแนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน

เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องมาจากการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว อาจจะทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าใจถึงหลักและวิธีการที่จะแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมได้อย่างทอ้งแท้เท่ากับการที่หมอดินเข้าไปสาธิต และการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าวอาจจะไม่เข้าถึงได้ทุกพื้นที่ในหมู่บ้าน สำหรับในเรื่องของการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากในพื้นที่ไม่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว ทำให้จึงมีความพึงพอใจน้อย

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินโดยรวมในระดับน้อย โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืช ให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน การแจกจ่ายสารเร่งต่าง ๆ การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และคุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นที่ตำบลเมืองนะ เป็นพื้นที่สูงทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินงานของหมอดินอาสาให้ครบทุกกิจกรรม เช่น การให้บริการวิเคราะห์ดินและปุ๋ย เพราะหมอดินอาสาไม่ได้รับการแจกเครื่องมือวิเคราะห์ ซึ่งหากเกษตรกรต้องการวิเคราะห์ก็ต้องนำดินและปุ๋ยไปวิเคราะห์ให้หมอดินระดับตำบลหรือเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาที่ดิน ไปวิเคราะห์ต่อไป

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากที่ผ่านมากรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดคุณสมบัติของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านไว้ แต่ไม่จำเป็นต้องครบทุกข้อ ขอแต่ให้เป็นผู้ที่มีความสนใจที่เริ่มที่จะพัฒนาที่ดินเป็นของตนเองก็สามารถเข้าร่วมอบรมและเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านอย่างเป็นทางการได้ ศักยภาพในด้านต่าง ๆ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านจึงไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การขับเคลื่อน การกระตุ้น ปลูกฝังของเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาที่ดินในพื้นที่ว่ามีแผนในการปฏิบัติงานหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในด้านใดบ้างเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผน

พัฒนา และปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุมเพื่อรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวางแผนแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่

2. ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับน้อย ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินให้มีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะมีการอบรมเกี่ยวกับทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติจริง หรืออาจจะมีการถ่ายทอดความรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรสามารถมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในขณะที่เดียวกันกรมพัฒนาที่ดินควรมีการขับเคลื่อนกระตุ้นให้หมอดินอาสาให้มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินให้มากยิ่งขึ้น

3. ด้านกิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับน้อย ดังนั้นกรมพัฒนาที่ดินควรมีการจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน มีการเผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ ด้วย มีการจัดหาเครื่องวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และคุณภาพปุ๋ยอย่างง่ายไว้ประจำภายในหมู่บ้าน เพื่อให้การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และคุณภาพปุ๋ยได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีการแจกวัสดุปรับปรุงดินให้เกษตรกรให้เพียงพอกับความต้องการ

4. ด้านความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับปานกลาง ดังนั้นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านควรเข้าไปพบปะเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและให้ความช่วยเหลือเกษตรกรให้ทั่วถึงทุกคน ซึ่งอาจจะมีการนัดหมายหรือประชุมสรุปและวิเคราะห์ปัญหา เพื่อจะได้แก้ไขปัญหของเกษตรกรได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง

5. กรมพัฒนาที่ดินควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยพัฒนาที่ดินที่รับผิดชอบเข้าร่วมช่วยแก้ปัญหาในการออกเผยแพร่ให้ความรู้ ณ จุดเรียนรู้เปรียบเสมือนพี่เลี้ยง เพื่อให้หมอดินอาสาสามารถเรียนรู้ และมีการสรุปวิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา เรื่องความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษา

ความพึงพอใจ บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และกิจกรรม ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร 2) กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน 3) กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน และ 4) ความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน โดยมีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ในการศึกษา เป็นพื้นที่สูง และการศึกษาด้านบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบมีหลายด้าน ต้องอาศัยทักษะ และความรู้ ในการถ่ายทอด และปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไปดังนี้

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่การวิจัยให้ครอบคลุม กว้างขวางมากขึ้น จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในพื้นที่สูงซึ่งเป็นข้อจำกัด ผลจากการวิจัยไม่สามารถที่จะนำไปเปรียบเทียบกับสภาพพื้นที่ทั่วไปได้ เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้าน ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ฉะนั้นผลความพึงพอใจของผู้ให้ข้อมูลที่ได้ครั้งนี้ ย่อมมีความแตกต่างกับชุมชนบนพื้นที่ทั่วไป

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา ความพึงพอใจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน ในการให้บริการฝึกอบรม ให้ความรู้แก่หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เนื่องจาก เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน เช่น หมอดินเท้าเปล่า มีหน้าที่ เป็นผู้ถ่ายทอด ฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการพัฒนาที่ดินให้กับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านโดยตรง การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาเพียงฝ่ายเดียว

3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในด้านบทบาท หน้าที่ ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เฉพาะด้านเกี่ยวกับ บทบาท หน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน เนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในด้านบทบาท หน้าที่ ของหมอดินอาสาครบทุกด้านซึ่งเป็นข้อจำกัดที่กว้างเกินไป บางพื้นที่ก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ครบได้ เช่น มีข้อจำกัดในด้าน สภาพแวดล้อม สภาพภูมิประเทศ

บรรณานุกรม
(BIBLIOGRAPHY)

- กรมพัฒนาที่ดิน. 2538. รายงานประจำปี 2538. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรม.
- _____. 2539. “สรุปผลการวิจัย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)”. ใน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการงานวิชาการ กรมพัฒนาที่ดิน ครั้งที่ 4 วันที่ 27-30 สิงหาคม 2539, โรงแรมโกลเด้นแลนด์ ชะอำ ชลบุรี. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาที่ดิน.
- _____. 2544. รายงานประจำปี 2544. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรม.
- _____. 2547. รายงานประจำปี 2547. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรม.
- _____. 2548. รายงานประจำปี 2548. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรม.
- กสิพัฒน์ สอนสุภาพ. 2548. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพด
ชุมชนในนาตำบลบ้านโคก จังหวัดเพชรบูรณ์. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กุลندا โชติมุกตะ. 2538. ความพึงพอใจของประชาชนต่อระบบกระบวนการให้บริการของ
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ภาคนิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- คำเนิง นกแก้ว. 2524. ความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา
ที่ 3. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีป ยอดเสริม. 2538. ความพึงพอใจของสมาชิกของสหกรณ์ที่มีต่อโครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อ
การผลิตและการบริการตลาดข้าวของชุมชนสหกรณ์การเกษตรกำแพงเพชร จำกัด.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- นเร เหล่าวิชา. 2532. ผลการดำเนินงานโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง. กรุงเทพฯ: กรมการ
พัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย.
- นิคม พรหมย้อย. 2529. ความพึงพอใจของสมาชิกของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้.
สงขลา: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา อุทธีว. 2541. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต
ภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน. เชียงใหม่:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นิรมล คำพะธิก. 2541. ความพึงพอใจของแม่บ้านเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บรรจบ นิลโกศล. 2539. ความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติของข้าราชการครูสังกัดวิทยาลัยเกษตรกรรมในภาคใต้. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2535. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญสม วราเอกศิริ. 2535. ส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร. สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- ปภาวดี ดุลจินดา. 2535. “ทัศนคติและความพอใจ”. น. 503-532. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีชา ภู่อะหงษ์. 2541. ความคาดหวังของผู้มาเยือนต่อการบริการด้านนันทนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี สระบุรี และนครราชสีมา. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พกามาศ ศรีสุวรรณรัตน์. 2542. ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อคลินิกทันตกรรมของโรงพยาบาลอุดรดิตถ์. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พิรพรด หุ่นเจริญ. 2525. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เพิ่มศักดิ์ วิทยากรณ์. 2542. ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2526. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภา.
- มัญญ บุญเชิด. 2529. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาจังหวัด. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัลลิกา เกื้อปัญญา. 2542. ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2538. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ลลิตา กระจ่างโพธิ์. 2546. ความพึงพอใจในบริการสุขภาพของผู้ใช้บริการในโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรคของโรงพยาบาลจิตเวช นครราชสีมา. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณมณี เจริญการ. 2545. ความพึงพอใจและประโยชน์ต่อการรับสื่อด้านการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิลยา บุตรดี. 2533. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเคหกิจ. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

วิรัช คงคะจันทร์. 2530. การส่งเสริมการเกษตร. ขอนแก่น: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไศภยัฐ รัชฎ์ภณกุล. 2534. ความพึงพอใจในงานปศุสัตว์ของปศุสัตว์อำเภอในภาคใต้. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมบุญ ศาลยาชีวิน. 2526. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.

สมโภชน์ เต็มเปี่ยม. 2542. ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการทำนบปลาประจำหมู่บ้านอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สาโรชรรัตน์ ศิริรัตน์. 2531. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในกิจกรรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านวังหาร ตำบลวังหาร อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16. 2549. ตามรอยพระราชดำริ : บทความถ่ายทอดเบื้องหลังความ
มุ่งมั่นของคนในรอยทางพระราชดำริ จาก 18 โครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่. เชียงใหม่ : กลุ่ม
ประสานงานโครงการพระราชดำริ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16.

สุธี ชิวหากาญจน์. 2528. ความพึงพอใจของเกษตรกรตำบลในภาคใต้ตอนบน. เชียงใหม่:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองนะ. 2549. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองนะ. เชียงใหม่: องค์การ
บริหารส่วนตำบลเมืองนะ. (แผ่นพับ).

อมรลักษณ์ ปรีชาหาญ. 2535. ความพึงพอใจของสมาชิกต่อบทบาทของสหกรณ์สารภีจำกัด.
เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน
ในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการประกอบการทำปัญหาพิเศษของผู้วิจัยเท่านั้น

ณภาพัฒน์ เตชะกิตติกรกุล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือเติมข้อความให้สมบูรณ์ที่สุด
บ้าน ..... ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง
2. อายุ (ระบุ).....ปี (อายุเกิน 6 เดือนนับเป็นหนึ่งปี)
3. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ 2. ประถมศึกษาภาคบังคับ
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปว.ช.
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (ระบุ) ..... คน
5. อาชีพเกษตรกรรมที่ทำในครัวเรือน

☐ 1. ปลูกพืช	☐ 2. เลี้ยงสัตว์
☐ 3. ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์	☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ) .....
6. รายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือน (ระบุ) ..... บาท/ปี
7. พื้นที่ทางการเกษตรมีพื้นที่ทั้งหมด ..... ไร่
8. ลักษณะการทำการเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. พืชไร่	☐ 2. ไม้ผล
☐ 3. พืชผัก	☐ 4. ไม้ดอกไม้ประดับ

9. ข้อมูลเกี่ยวกับหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

9.1 ท่านเคยติดต่อหรือใช้บริการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านเรื่องการเกษตรหรือเรื่องการพัฒนาที่ดิน

- ☐ 1. ไม่เคย   ☐ 2. เคย

9.2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับหมอดินอาสาในรอบปีที่ผ่านมา (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1.วิทยุ	จำนวน .....ครั้ง
☐ 2. โทรทัศน์	จำนวน .....ครั้ง
☐ 3. วารสาร/นิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร	จำนวน .....ครั้ง
☐ 4. เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	จำนวน .....ครั้ง
☐ 5. หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	จำนวน .....ครั้ง
☐ 6. เพื่อนบ้าน	จำนวน .....ครั้ง
☐ 7. อื่น ๆ ระบุ	จำนวน .....ครั้ง

9.3 หมอดินอาสามีลักษณะการให้ความรู้และบริการต่อเกษตรกรอย่างไร
(ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. ให้ความรู้แบบตัวต่อตัวในพื้นที่การเกษตร หรือที่บ้านของเกษตรกร
- ☐ 2. ให้เกษตรกรขอความช่วยเหลือที่บ้านของหมอดิน หรือที่จุดเรียนรู้
- ☐ 3. กระจายความรู้ในที่ประชุมหรือให้การฝึกอบรมเป็นครั้งคราว
- ☐ 4. เกษตรกรสามารถถามปัญหาได้ทุกที่ที่เจอหมอดิน
- ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ) .....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านตรงตามความพึงพอใจของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ 5 = พึงพอใจมากที่สุด 4 = พึงพอใจมาก 3 = พึงพอใจปานกลาง 2 = พึงพอใจน้อย และ 1 = ไม่พึงพอใจ

การปฏิบัติกิจกรรม ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
1. กิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร						
1.1 การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน						
1.2 การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ						
1.3 การวางแผนและแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน						
1.4 การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน						
2. กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน						
2.1 การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร						
2.2 การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไขปัญหาทรัพยากรดิน						
2.3 การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว						
2.4 การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร						
2.5 การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสมกับพื้นที่						
2.6 การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน						

การปฏิบัติกิจกรรม ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
2.7 การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา ดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ						
2.8 แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูก พืชตามความเหมาะสมของดิน						
2.9 แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ						
2.10 การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการ จัดการที่ดิน						
2.11 การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวใน กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน						
2.12 การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาท หน้าที่ และบริการของหมอดิน						
3. กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน						
3.1 การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน						
3.2 การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความ เหมาะสมของดิน						
3.3 การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด						
3.4 การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ						
3.5 การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ ดินและน้ำ						
3.6 การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุม บำรุงดิน เช่น ถั่วพราง ปอเทือง						
3.7 การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยหมัก จากเศษ พืช และมูลสัตว์ (พด.1)						
3.8 การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ สำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด.2)						
3.9 การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อ ควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3)						

การปฏิบัติกิจกรรม ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
3.10 การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจาก วัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของ ดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของ พืช (พด.4)						
3.11 การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5)						
3.12 การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อนำบดน้ำเสีย (พด.6)						
3.13 การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ สำหรับหมักมูลไพรเพื่อผลิตสารป้องกัน ศัตรูพืช (พด.7)						
3.14 การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย						
3.15 การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย						
3.16 เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัดฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ ดินและน้ำ						
4. ความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน						
4.1 ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหาและการ ให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้าน						
4.2 ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญหา และการ ให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้าน						
4.3 ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไข ปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงาน ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน						

การปฏิบัติกิจกรรม ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ความพึงพอใจ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
4.4 การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วย แก้ไขปัญหาก็เกษตรกร						
4.5 การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับ การถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน						
4.6 ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้าน						
4.7 การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและ สนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนา ที่ดินต่อเกษตรกร						

ตอนที่ 3 ปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการจากหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องปัญหาของเกษตรกรในการเข้ารับบริการจากการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านตรงกับปัญหาของท่าน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ 5 = ปัญหามากที่สุด 4 = ปัญหามาก 3 = ปัญหาปานกลาง 2 = ปัญหาน้อย และ 1 = ไม่พบปัญหา

การปฏิบัติกิจกรรมและหน้าที่ ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ปัญหา					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
1. กิจกรรมการจัดทำข้อมูลข่าวสาร						
1.1 การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน						
1.2 การประชุมเสนอข้อมูลทรัพยากรดินและน้ำ						
1.3 การวางแผนและแก้ไขปัญหาดินทรัพยากรดินและน้ำร่วมกับชุมชน						
1.4 การประสานงานข้อมูลข่าวสารระหว่างหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน						
2. กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน						
2.1 การจัดทำคำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและอัตราการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับดินและพืชของเกษตรกร						
2.2 การถ่ายทอดความรู้โดยจัดนิทรรศการหรือจุดสาธิตการแก้ไขปัญหาดินทรัพยากรดิน						
2.3 การถ่ายทอดความรู้โดยผ่านหอกระจายข่าว						
2.4 การให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการผลิตในพื้นที่ของเกษตรกร						
2.5 การให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการดินที่เหมาะสมกับพื้นที่						
2.6 การให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลาย ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน						

การปฏิบัติกิจกรรมและหน้าที่ ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ปัญหา					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
2.7 การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดิน เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินด่าง ฯลฯ						
2.8 แนะนำการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน						
2.9 แนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ						
2.10 การแจกจ่ายเอกสาร ใบปลิว เทคนิคการจัดการที่ดิน						
2.11 การแจ้งข่าวสารความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน						
2.12 การแนะนำให้เกษตรกรรู้จักบทบาทหน้าที่ และบริการของหมอดิน						
3. กิจกรรมร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน						
3.1 การจัดทำแปลงสาธิตกิจกรรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงาน						
3.2 การจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชตามความเหมาะสมของดิน						
3.3 การจัดทำแปลงสาธิตปุ๋ยพืชสด						
3.4 การจัดทำแปลงสาธิตอนุรักษ์ดินและน้ำ						
3.5 การแจกจ่ายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ						
3.6 การแจกจ่ายพันธุ์พืชคลุม บำรุงดิน เช่น ถั่วพรี ฝักทอง						
3.7 การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยหมัก จากเศษพืช และมูลสัตว์ (พด.1)						
3.8 การแจกจ่ายสารเร่งการทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำ สำหรับเศษพืชผัก และผลไม้ (พด.2)						
3.9 การแจกจ่ายสารเร่งการทำเชื้อจุลินทรีย์ เพื่อควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช (พด.3)						

การปฏิบัติกิจกรรมและหน้าที่ ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ปัญหา					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
3.10 การแจกจ่ายสารปรับปรุงดินที่ผสมจาก วัสดุธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของ ดิน ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของ พืช (พด.4)						
3.11 การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ สำหรับกำจัดวัชพืช (พด.5)						
3.12 การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ สำหรับผลิตปุ๋ยน้ำอินทรีย์เพื่อบำบัดน้ำเสีย (พด.6)						
3.13 การแจกจ่ายสารเร่งการทำให้จุลินทรีย์ สำหรับหมักมูลไพรเพื่อผลิตสารป้องกัน ศัตรูพืช (พด.7)						
3.14 การให้บริการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยอย่างง่าย						
3.15 การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างดินอย่างง่าย						
3.16 เผยแพร่ความรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น จัด ฝึกเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านอนุรักษ์ ดินและน้ำ						
4. ความมุ่งมั่นและการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน						
4.1 ความทั่วถึงในการแก้ไขปัญหาและการ ให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้าน						
4.2 ความต่อเนื่องในแก้ไขปัญหา และการ ให้บริการในการปฏิบัติงานของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้าน						
4.3 ความยุติธรรมและเป็นธรรมในการแก้ไข ปัญหาและการให้บริการในการปฏิบัติงาน ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน						

การปฏิบัติกิจกรรมและหน้าที่ ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน	ปัญหา					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
4.4 การตรงต่อเวลาในการนัดหมายเพื่อช่วย แก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร						
4.5 การนัดหมายให้เกษตรกรในพื้นที่เข้ามารับ การถ่ายทอดความรู้และบริการของหมอดิน						
4.6 ความเชื่อมั่นในการให้ความรู้ของหมอดิน อาสาประจำหมู่บ้าน						
4.7 การเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและ สนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการพัฒนา ที่ดินต่อเกษตรกร						

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางณภัทช์ เตชะกิติกรกุล (เขมิกา พงษ์ศักดิ์ศรี)
วัน เดือน ปี เกิด	6 มีนาคม พ.ศ. 2518
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2536 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2538 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาพืชศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
	พ.ศ. 2540 วท.บ. (พืชไร่) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2549 – 2550 นักวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน นักวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่